ЖУРНАЛИСТ ЖУРЪАТСИЗМИ? НЕГА?

Иброҳим Норматов журналист журъатсизлигига уларнинг нўноқлиги, уқувсизлиги сабаб, демоқчи бўлади. Наҳотки, барча журналистларимизда маҳорат етишмаса-ю, масъулият ҳисси бўлмаса?

Йўқ, асло бундай эмас! Касбдошларимиз орасида журналистиканинг энг юқори талабларига жавоб берадиган, Президентимиз талаб қилаётгандек, "ҳамма нарсани ўз номи билан аташ" қўлидан келадиганлар оз эмас.

2-бет

ЗАРМИТАНЛИК ЖАВОНМАРД

Савол: "Айтинг-чи, Искандаров сизни аксилинқилобий ташкилотга қандай аъзо қилган ва қандай топшириқлар берган?"

Жавоб: "Искандаров мени аксилинқилобий ташкилотга аъзо қилмаган ва аксилинқилобий топшириқлар бермаган".

Савол: "Искандаров сизга доимо "Туман ходимлари ўз ишларида аҳил ва уюшқоқ бўлишлари керак", демаганми?"

Жавоб: "Искандаров 1935-1937-йиллар мобайнида бундай гапларни айтмаган".

3-бет

ИЛМ ВА АЁЛ

Бугунги кунда ҳам Имом Бухорийлар, Форобийлар, Навоийлар туғилишини истаймиз. Лекин бир нарсани ёддан чиқармаслигимиз лозимки, **буюк инсонларни буюк оналар тарбиялайдилар.**

Миллатни хор ва тараққиётдан ортда қолдирадиган нарса битта — у ҳам бўлса, миллат оналарининг илмсизлиги ва ҳаракатсизлигидир.

Шунинг учун ҳам Ислом илм олишни эркак ва аёлга баробар буюради: ***"Илм ўрганиш ҳар бир мусулмон эр ва муслима аёл учун фарз"***.

4-бет

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№29 (335) 2003-yil 23-iyul

ВАЛЮТА ҚИЙМАТИ

1 АҚШ $ — 974,37 сўм

1 ЕВРО — 1099,67 сўм

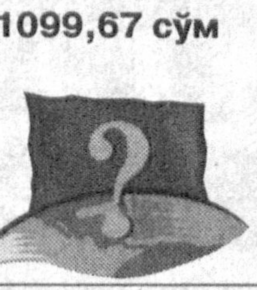

«Ҳуррият» сизники, Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмокда.

Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233.

Якун

РАҚАМЛАР ДЕЙДИКИ...

Ўтган ҳафтанинг жума куни Вазирлар Маҳкамасида 2003 йилнинг биринчи ярим йиллиги якунларига бағишланган мажлис бўлиб ўтганидан барча газетхонларимиз хабардор бўлсалар керак. Биз ана шу ҳолатни инобатга олиб, мамлакат раҳбари Ислом Каримовнинг ушбу мажлисда қилган маърузасидан айрим муҳим рақам ва далилларни келтириш билан кифояландик. Хулоса — газетхонлардан.

■ Биринчи ярим йилликда ЯИМ 3,8 фоиз ўсди. Саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми — 5,5 фоизга, истеъмол моллари — 4 фоизга, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари — 3,8 фоизга, инвестициялар ҳажми — 2,6 фоизга кўпайди.

■ Инфляция суръати 4,2 фоизни ташкил этди.

■ Экспорт 41 фоизга ошди.

■ Ташқи савдода 530 миллион АҚШ доллари миқдорида ижобий сальдога эришилди.

■ Ярим йилликда 200 миллион АҚШ долларидан кўпроқ хорижий инвестиция ўзлаштирилди.

■ Локализация, яъни маҳаллийлаштириш дастури доирасида маҳсулот ишлаб чиқаришнинг белгиланган прогноз кўрсаткичлари "Ўзгўштсутсаноат"да атиги 21,6 фоиз, "Ўзфармсаноат"да 22,4 фоиз, "Ўзпахтасаноат"да 23,9, "Файз" холдинг- компаниясида 40 фоизга... бажарилган, холос.

■ Бу йил жами 5 миллион тоннадан зиёд дон етиштирилади.

■ Корхоналарни хусусийлаштириш юзасидан қабул қилинган дастурни бажариш айрим идора ва вилоятлар томонидан етарли суръатлар билан олиб борилмаяпти. Масалан, "Ўзкимёсаноат"да бор-йўғи 2 та объект, "Ўзбекэнерго"да — 3 та, Матбуот ва ахборот агентлигида — 4 та, Халқ таълими вазирлигида — 8 та объект хусусийлаштирилган, холос.

■ Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришдан тушган маблағ ярим йилда "Ўзагромашсервис" бўйича — 6 фоиз, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги бўйича — 3 фоиз, Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси бўйича — 4 фоиз, Самарқанд вилояти бўйича — 30 фоиз, Жиззах вилояти бўйича — 32 фоиз...ни ташкил этди, холос.

■ 2002 йилда олинган фойда миқдорининг сезиларли даражада пасайишига йўл қўйган 379 та акциядорлик жамиятидан 345 таси ёки 91 фоизида ижро органлари раҳбарларининг ўз мансаб-лавозимида қолганини қандай баҳолаш мумкин...

■ Қашқадарё ва Фарғона вилоятида тендер ғолиблари орасида кичик ва ўрта бизнес вакиллари атиги 20 фоизни ташкил этади.

■ Тошкент шаҳрида танлов савдосида ғолиб чиққан 34 ташкилотдан 21 таси давлат корхоналари ва акциядорлик жамиятлари ҳисобланади.

■ Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси томонидан белгиланган тартиблар бузилгани учун жами 12 та, жумладан, Тошкент вилоятидан — 6 та, Сурхондарёдан — 3 та, Жиззах, Навоий ҳамда Хоразмдан биттадан танлов савдоси натижалари қабул қилинмаган.

■ 144 та объектнинг 139 тасида қурилиш материаллари нархи ва сарф-харажатлари нормаларини нотўғри қўллаш ҳисобига ишлар қиймати — 414 миллион сўмга ошириб ёзилган.

■ "Ўзбекнефтгаз", "Ўзқурилишматериаллари", "Ўзкимёсаноат", "Ўзбектелком" акциядорлик компаниялари тизимида йирик корхоналарни хусусийлаштиришга хорижий инвестицияларни жалб этиш бўйича ишларнинг бугунги аҳволи қониқарли эмас.

■ Корхоналар томонидан ихтиёрий равишда ташкил этиладиган уюшма бошқаруви ўзини таъсис этган корхона раҳбарларини лавозимга тайинлайди ёки бўшатади. Ваҳоланки, қонунга кўра, уюшма бошқаруви ўзини таъсис этган корхоналар назорати остида бўлмоғи лозим.

■ Ҳисобот олиш, маълумот тўплаш ҳақида гапирганда шуни айтиш жоизки, бу алоҳида масала. Бу, таъбир жоиз бўлса кўпроқ бошқарув тизимининг яна бир сурункали касаллигидир.

■ Яқиндагина қишлоқ хўжалиги соҳаси бўйича олинадиган ҳисоботларни 60 фоиздан зиёд қисқартириш тўғрисида қарор қабул қилинди.

■ Ўз-ўзидан равшанки, давлат аппарати ва умуман бошқарув ходимларини қисқартириш масаласи жамият ҳаётидаги энг жиддий хавф бўлмиш коррупцияга қарши курашда муҳим бир омил бўлади.

■ Бошқарув тизимини ислоҳ қилиш зарурати аллақачон пишиб етилган ва бу ишни кечиктирмай амалга ошириш керак... Бу масалани ҳал этмасдан туриб чуқур иқтисодий ўзгартиришларни ҳаётга татбиқ этиш мумкин эмас...

■ Жамият ҳаётини демократлаштириш шароитида ислоҳотларни жамоатчилик назорати остида амалга ошириш, унинг моҳияти, мақсад-вазифаларининг оммавий ахборот воситалари орқали кенг ёритилишини таъминлаш ҳам ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Тафсилот

"ЕВРОСТАТ"ДАГИ ЖИНОЯТЛАР

Еврокомиссия Раиси Романо Проди ва унинг ҳамкасблари ҳайратдан донг қотишди. Ўтган чоршанба ўта махфий мажлис бошланиши олдидан маъмурият бошлиғи Нил Киннок томонидан айтилган сўзларга ақл бовар қилмасди: ЕИнинг статистика бошқармаси — "Евростат" (Eurostat) да алдов, сохталик ва яширин касса билан боғлиқ найранглар кенг қулоч ёйган ва бу айрим жиноятчиларнинг кирдикори эмас, балки уюштирилган, эҳтимолки, бевосита статистика идораси раҳбарига боғлиқ бўлган, кўп йиллар давомида сохта расмийлик ниқобида "яшаб келган" жиноий иш экан.

Ҳозирда бутун статистиклар жамоаси — 700 га яқин киши шубҳа остига олинган. Киннок барча раҳбарларни лавозимидан озод қилди, архив муҳрланди, "Евростат" буюртмаларини бажарган шубҳали фирмаларга тўловлар тўхтатиб қўйилди.

Европарламент депутати Хайде Рюли иш қандай қилиб бу даражага етгани ва комиссарлар нима учун ўрмонга ўт кетгандан сўнггина ҳаракатга тушиб қолишганини ҳечам тушунолмаяпти. Боиси, 2002 йилнинг февралида ОАВда (биринчи бўлиб — Sternda) статистика ходимлари коррупция билан шуғулланаётгани тўғрисидаги гумонлар билдирилган эди. Лекин ЕИнинг биринчи рақамли шахслари негадир алдов ошкор бўлганидан кейин ҳам ҳеч қандай чора кўришмади. Мана энди расман эътироф этилди — статистика бошқармаси ўз-ўзига хизмат растасига айланиб қолган экан. Хизматчилар томонидан қайдлар сохталаштирилган, буюртмалар чекланган доирадаги, хусусан, "Евростат"нинг собиқ ходимлари томонидан ташкил қилинган консалтинг фирмаларигагина берилган. Ўз навбатида тўлов нархи сунъий равишда оширилган ва "Евростат"нинг биринчи рақамли шахслари фойдаланадиган яширин кассага ўтказилган. Европарламент депутати Пауло Касака жами кўрилган зарар ўнлаб миллион еврони ташкил этиши мумкинлигидан хавотирланмоқда.

Бошқарув бошлиғи лавозимидан четлаштирилган Ив Франшенинг таъкидлашича, қора кассадаги пуллардан фақат "Евростат" фаолияти учун фойдаланилган. Аслида эса яширин касса ҳисобидаги маблағ волейбол жамоасининг сафарлари ва от спорти маркази харажатлари учун сарфланган. Европанинг фирибгарликка қарши курашиш ташкилоти — Olaf ҳужжатларида айтилишича, Франшенинг ўринбосари Даниэль Бик командировка, ресторан ва меҳмонхона харажатларига ҳам ана шу текин ғазнадан тўлаб келган. Бироқ Бик бу маълумотларни рад этган.

Маълум бўлишича, ЕИ амалдорлари ва хусусий дастёрлар ўртасида аввал-бошданоқ "сиздан угина, биздан бугина" қабилидаги ёрдам иттифоқи юзага келган. Ана шундай фирма ходимларидан бирининг айтишича, амалдорлар хизмат ҳақи сифатида ўзларига лазер дисклари ёки ноутбуклар талаб қилишган. Биттаси ҳатто котибаси билан бирга Грецияга саёҳат қилиб келиш харажатини кўтаришларини сўраган. Айримлари эса, "Евростат" буюртмаларини бажараётган фирмаларга ўз рафиқалари, маъшуқалари ва дўстларини ишга жойлаб қўйишган.

Буюртма учун пулни олган фирмалар мисоли эмин-эркин қушга айланган — иш сифати иккинчи даражага тушиб қолган. Масалан, Eurogramme фирмаси барча ишларни олий тоифадаги мутахассислар бажараётгани ҳақида бонг урган. Аслида эса жамики топшириқларни амалиётчилар уддалашган. Ушбу ишга собиқ амалдор шахслар ёки фирмалардаги қариндош-уруғлари воситасида ЕИ иерархияси, юқори мансабдорлари ҳам аралашган бўлиши мумкин. Olaf ташкилоти ана шу тахминларни тасдиқловчи далиллар тақдим этмоқчи.

Гумондор шахслар рўйхатида "Евростат"нинг собиқ директори грек Фотис Нанопулос ҳам бор. У раҳбарлик қилган даврда аксарият буюртмалар тор доирадаги грек фирмаларига бўлиб берилган. Лекин у ушбу айбловни мутлақо инкор этмоқда.

Статистика ходимлари ҳатто ЕИнинг фирибгарликка қарши курашиш ташкилотидан ҳам ҳамтовоқлар топишга муваффақ бўлишган. 1998 йилдан бошлаб, Olaf ташкилотига мунтазам равишда "Евростат"даги найрангбозликлар ҳақидаги маълумотлар келиб турган. Бироқ терговчилар ана шу ахборотларни тўплаб, қайд қилиб боришмаган. Бу ҳақда 2002 йил январида Olaf юристларининг хизмат ҳужжатларида қайд этилган. "Евростат" ходимларидан бири 2000 йилнинг майида берган тергов кўргазмасига қараганда, жиноятларни фош қилувчи яна кўплаб ҳужжатлар йўқотиб юборилган.

Ханс-Мартин ТИЛЛАК

Stern, 2003 йил 18 июль

Тренинг

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

У НИМАЛАРДАН ИБОРАТ БЎЛИШИ КЕРАК?

Freedom House (Озодлик Уйи) фаолияти бевосита инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш билан боғлиқ бўлган ҳамюртларимизнинг назарий ва амалий билимларини мустаҳкамлаш мақсадида туркум семинар-тренинглар ўтказиб келмоқда. Бундай тренинглар нафақат келажакда, балки айнан ҳозирги кунда ҳам ўз мевасини бермай қолмайди: юртимизда демократик жараёнларни жадаллаштиришга, инсон ҳуқуқларига ҳурмат ҳиссини шакллантиришда қўл келиши муқаррар.

Ана шундай семинар-тренинглардан бири 18-19 июль кунлари "Инсон ҳуқуқлари. Ҳимоя механизмлари" мавзуида ўтказилди. Икки кун давом этган тренингда инсон ҳуқуқлари фаоллари, ҳуқуқшунослар, адвокатлар, ўқитувчилар, журналистлар, талабалар иштирок этишиб, ўзларини қизиқтирган маълумот ва билимларга эга бўлишди.

Тренингда инсон ҳуқуқлари, уларнинг нималардан иборат эканлиги борасида батафсил маълумот берилди. Хусусан, "Инсон ҳуқуқларига кириш", "БМТнинг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш механизмларидан фойдаланиш", "Европа судининг инсон ҳуқуқларига доир айрим жиноят ишларини ўрганиш", "Ҳуқуқий давлат. Ҳуқуқ пирамидаси" мавзуларидаги бир қатор маърузалар тингловчиларнинг инсон ҳуқуқлари билан боғлиқ назарий билимларининг янада ошишига ёрдам берди.

Тренерлар тингловчиларга имкон қадар кўпроқ маълумот беришга ҳаракат қилишди. Инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро ташкилотлар ва улар тўплаган бой тажриба, уларга шахсий шикоят билан мурожаат қилиш тартибини ўрганган семинар қатнашчилари бу билимлари ҳар хил нохуш ҳолатлар содир бўлган тақдирда асқотишига амин бўлишди.

Бундан ташқари, қатнашчилар назарий билим ва кўникмаларини мустаҳкамлаш мақсадида бир қатор амалий машғулотлар ҳам бажаришди. Масалан, инсон ҳуқуқлари бузилган тақдирда БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий Комиссарига, халқаро ташкилотларга ҳамда элчихоналарга қай тарзда мурожаат қилиш, намойишлар ўтказиш тартиблари, қоидалари, шунингдек, матбуот анжумани ўтказиш юзасидан машғулотлар ўтказилди. Бу ўз навбатида тренингнинг қизиқарли ва баҳс-мунозараларга бой руҳда ўтишига сабаб бўлди.

М. АБДУРАСУЛОВ

«Ҳуррият»ни самода ҳам ўқишмокда

2003 йил давомида «Ҳуррият» «Ўзбекистон ҳаво йўллари» авиакомпанияси самолётларида йўловчиларнинг энг яқин ҳамроҳи бўлади.

Қадрият

СУРНАЙ СЕҲРИ

Миллий чолғуларимиз орасида сурнайнинг ўзига хос сеҳри бор. У дилдаги мунг ва нолаларни ўз оҳанглари қатида мужассам этиш баробарида қалбни лиммо-лим этган қувончни ҳам бетакрор ифода эта олади. "Сурнай рақси" куйини эшитган жонсиз одамга ҳам жон кириб кетадигандек гўё.

Халқимиз орасида сурнайни қиёмига етказиб чалган, эл орасида эътибор топган юзлаб санъаткорлар ўтган. Уларнинг сулолалари бугунги кунда ҳам аждодлар меросини давом эттирмоқдалар.

"Олтин мерос" халқаро хайрия жамғармаси, Тошкент шаҳар ҳокимияти Маданият ишлари бошқармаси, "Камолот" ЁИҲнинг Тошкент шаҳар бўлими Ғафур Ғулом номидаги боғда ўтказган фестиваль пойтахтда яшаб ижод этаётган ана шундай сурнайчилар сулолаларини бир даврага жамлади.

Тадбирда ушбу сознинг бунёд бўлиш тарихи ҳақида маърузалар тингланди, марҳум устозлар ёд этилди, устоз сурнайчилар эъзозланди.

Сулолаларнинг навқирон вакиллари "Сурнай навоси" кўрик танловида маҳорат синовида иштирок этдилар. Ғолиб ва иштирокчиларга қимматбаҳо совғалар ва фахрий ёрлиқлар топширилди.

— Фестивалдан мақсад олтин меросимизнинг бир гўзал намунаси бўлган қадимий чолғу ва куйларимизга эътибор қаратиш, миллий мусиқамиз фидойиларига рағбат кўрсатиш, қолаверса боғимизга ташриф буюраётган минглаб мухлисларнинг сурнай навосидан баҳраманд бўлишларига имкон яратишдир, — дейди Ғ. Ғулом номидаги маданият ва истироҳат боғи директори муовини Музаффар ака Жаъфаров.

"Олтин мерос" халқаро хайрия жамғармаси раиси А. Каримов миллий чолғумиз воситасида элимизга хизмат қилиб келаётган турфа сулолалар вакилларини жамғарма совғалари билан тақдирлар экан, истиқлол туфайли обидаларимиз, қадриятларимиз тикланаётганини соз ва куйларимиз халқимизга қайтаётганини мамнуният билан таъкидлади. Ушбу гўзал анжуман истиқболда сурнай билан боғлиқ халқаро фестиваль уюштиришдек эзгу тилакни амалга ошириш йўлидаги дебоча бўлишини ният қилди.

Фестиваль дастуридан ўрин олган сурнай жўрлигида ижро этилган қўшиқлар фестиваль иштирокчиларини ҳам, дам олиш учун боққа ташриф буюрган мухлисларни ҳам ғоят мамнун этди.

"Meros-news"

Аҳвол

МИРШАБХОНА ЁНИДАГИ ЎҒРИЛИК

Хушкомил Узоқов нима қилсин?!

Асли Самарқанднинг Оқдарё туманида туғилиб, тақдир тақозоси ила Жиззах вилояти Пахтакор тумани марказида истиқомат қилаётган Хушкомил Узоқовни бировга қаттиқ гапирмайдиган, каттаю кичикка бирдай юмшоқ муомалада, ҳалол, заҳматкаш сифатида кў-ўпчилик ҳурмат қилади.

Қаҳрамонимиз 12 йилдан буён туман марказидаги Мирзо Улуғбек номли маданият саройида видеооператор сифатида ишлаб келарди. Маданият саройи билан тегишли қонунлар асосида тузилган шартнома бўйича Хушкомил ака ҳар ой якунида маъмуриятга 16000 (ўн олти минг) сўм топшириши керак эди. Узоқов шартнома шартларини доимо ўз вақтида бажариб, унга риоя этиб келган. Ўз навбатида маданият саройи маъмурияти тадбиркор Узоқовни намойиш зали билан таъминлаш ҳамда асбоб-ускуналарнинг дахлсизлиги, хавфсизлиги масалаларини ўз зиммасига олган. Ишлар бир маромда кетар, видеозалдан одам оёғи узилмасди. Бора-бора Хушкомил ака туман ёшларининг компьютер ўйинларига бўлган эҳтиёжини инобатга олиб, фаолиятини янада кенгайтириш тараддудига тушди. Бола-чақасининг ризқини қийиб бўлса-да, оғилидаги сигир-бузоғини сотиб, "Сони" русумидаги 2 дона замонавий компьютер сотиб олди.

Биласиз, ҳар қандай маиший хизмат кўрсатиш соҳасида юқори сифатли хизмат, мижозларнинг чўнтаги кўтарар даражадаги ҳақ ва бошқа ўзига хос қулайликлар мижозлар сонининг ўсишига сабаб бўлади. Бу каби талабларга яхшигина жавоб беролган видеозалга келувчилар сони ошиб борар, бунинг устига компьютер ҳали оммалашмаган, ёшларнинг бу ноёб техника ютуғи сир-асрорлари билан танишиш имконияти ҳаминқадар бўлган Пахтакор туманида Хушкомил ака йўлга қўйган янги хизмат туридан фойдаланувчилар анчагина бўлди. Компьютер ўйинларига бўлган қизиқиш мижозлар сонини икки ҳисса оширган бўлса, шунга яраша Х. Узоқов рўзғори бир маромда ўтиб турар, буёғи шартнома шартларини кечиктирмай бажарарди. Маданият саройи директори Людмила Юрьевна Амирова қарасаки, Хушкомил аканинг ишлари чаккимас. Бундан "илҳом"ланган Люда опамиз ўзи раҳбар бўлган саройда шартта ўз шахсий видеосалонини очиб қўйди. Табиийки, икки ўртада ўзига хос рақобат, шунга яраша зиддият келиб чиқди. Маданият саройида видео хизмати бўйича масъул бўлган Х. Узоқов бунга эътибор бермади: "кимнинг оти яхши бўлса, узоқроққа чопади" қабилида иш тутди. Шундан сўнг хизмат сифатини янада оширишга зўр берди. Натижада, доимий мижозларини сақлаб қола билди. Амированинг шахсий салонида эса иш негадир юришмади...

Ҳаммаси ўз ўрнида, бир маромда кетаётгандек эди гўё. Лекин 2003 йил 8 январдан 9 январга ўтар кечаси маданият саройида содир этилган ўғрилик жинояти Узоқовлар оиласи бошига мусибат келтирди. Номаълум шахслар ярим кечаси сарой видеосалонидан 2 дона "Прима" ва "Daewoo" русумли рангли телевизор, 2 та "Сони" русумли компьютер ҳамда турли хил компьютер ўйинлари ёзилган 103 та дискетани ўмариб, видеосалонни шип-шийдам қилиб кетишган. Дарвоқе, бу ўғрилик биринчи марта эмасди. Бундан икки йил аввал айнан шу хонадан видеоаппаратулар ўғирлаб кетилган эди. Бироқ биринчи жиноят иши юзасидан ҳеч нарса қилинмаган. Ҳаммаси "босди-босди" қилиб юборилган. Ўғриликдан хабар топган Хушкомил аканинг боши қотиб қолди: "Энди нима қиламан?" Ахир, бутун бошли рўзғор шу видеосалондан келадиган даромад эвазига тебратиб турилса, бошқа даромад манбаи йўқ бўлса... Ҳар қандай одамнинг бошини қотириб қўяди бундай вазият. Аввало, ҳеч кимнинг бошига бундайин кўргиликни солмасин. Хушкомил ака ва оиласини ҳали олдинда яна бир аянчли воқеа кутарди, афсус. Ачинарлиси шундаки, компьютерлар фаолиятини юритиб келаётган, эндигина 19 баҳорни қаршилаган, ёш, навқирон, айни куч-кувватга тўлиб турган ўғиллари бундай адолатсизликка чидолмай, кучли психологик зўриқиш натижасида руҳий хасталикка чалинди. Фалокат бир келса, қўшалоқлаб келади деганларидай, бу кўргуликлар Узоқовларни анча гангитиб қўйди...

Бу кўргиликлар ўзининг аччиқ мевасини бермай қолмади: оилада иқтисодий танглик, қийин вазият вужудга келди. Лекин Узоқовлар оиласи буларнинг барчасига чидади. Жиноятчиларни туман ички ишлар бўлимидагилар албатта топишларига, яна аввалги машғулоти билан шуғулланиб, юзага келган танг вазиятни ўнглаб олишига умид қилди Хушкомил ака. Лекин мелисахонадагилар...

Келинг, яхшиси, гапни узоқроқдан бошласак.

Ўғрилик содир этилган жой — маданият саройи Пахтакор шаҳрининг қоқ марказида қад ростлаган. Ундан 20 қадам (!) чамаси нарида туман ички ишлар бўлими, 50 қадам нарида эса туман прокуратурасининг ҳашаматли биноси қишлоқдан фарқи қолмаган Пахтакор шаҳрининг ҳуснига ҳусн қўшиб туради. Гап шундаки, мелисахона ва прокуратурага қўшни бўлган маданият саройида қоровул бўлишига қарамай, ўғрилик содир этилди. Бунинг устига, ички ишлар бўлимида кечаю кундуз иш бўлишини, навбатчилик қисми ходимларининг тунни бедор ўтказишини ҳисобга олсак, бу ўғирликнинг содир этилиши тасаввурга сиғиши қийин. Бу — биринчидан. Иккинчидан эса, бурнининг тагида жойлашган бинода жиноят содир этилса-ю, буни пайқамаган навбатчи милиционерлар қўпол бўлса-да айтиш керак, камида кўр ёки кар бўлиши керак. Бундан ташқари, маданият саройи қоровули ҳам хизмат вазифасига совуққонлик билан муносабатда бўлгани, масъулиятни ҳис этмагани важидан бундайин кўнгилсизликлар рўй берган бўлса ажабмас. Хуллас, ИИБга хабар берилди. Ички ишлар бўлимининг тезкор гуруҳи воқеа жойига зудликда етиб келишди (Ахир, орадаги масофа атиги 20 метр бўлса!). У ёғи ўзингизга маълум: бармоқ изларини олиш, суратга тушириш, яна алламбало тадбирлар...

Содир этилган жиноят иши юзасидан суриштирув ишларини бошлаб юборган терговчи Асқад Мусурмонов деярли ҳеч иш чиқаролмади, ҳеч нарсага эришолмади. Тергов натижалари билан бизни Мусурмоновнинг ҳамкасби таништирди. Маълум бўлишича, жиноят тўғрисидаги хабар ва мавжуд факт юзасидан 2003 йил 10 январда терговчи А. Мусурмонов томонидан ЎзР Жиноят Кодексининг 169-моддаси, 2-қисми, "г" банди билан 17-1563-сонли жиноят иши қўзғатилган. Тергов ҳаракатлари олиб борилган, лекин жиноятни очиш имкони бўлмаганлиги учун Ўзбекистон Республикаси ЖПК 364-моддасининг 1-қисмига асос-

(Давоми 2-бетда)

Илҳом

НЕЧУН БИЛИБ, БИЛМАСЛИККА ОЛАСАН?!

(Қаламдан шикоят)

Онанг сени шеърлар тўқиб туққанми,
Жомийдан ё Навоийдан уққанми,
Тажоҳули орифона юққанми —
Нечун билиб, билмасликка оласан?!

Гулзорларда қарға-қузғун яйраса,
Не-не булбул қафасларда сайраса.
Ҳудҳуд ҳоди бўлмай кетсин, қайраса —
Нечун билиб, билмасликка оласан?!

Шер бўғзида қолса наъра, товуши,
Йўлбарсларнинг тўғриланса ковуши
Тулки юрса тулкиликда эс-ҳуши —
Нечун билиб, билмасликка оласан?!

"Эл" деганлар "ўз"дан нари кетмаса,
"Мен" деганлар "эл" дейишга етмаса,
Бир тоифа айтса, амал этмаса —
Нечун билиб, билмасликка оласан?!

Эл-юрт ишқи оташидан куйди кўз,
Шоир аҳли "ёниш"ни ҳам дейди "сўз",
Баъзилар бор: нон ўрнига ейди сўз —
Нечун билиб, билмасликка олсан?!

Билсанг, баъзан аросатда қоламан,
Сени ҳиссиз, юраксизга соламан.
Нима қилай, қийналаман, толаман —
Қандай билиб, билмасликка оламан?!

Султон МУРОД

Мунозара

Журналистларни журъатсизликда айблаётганлар қанчалик ҳақ? Айниқса, мавжуд аҳволдан ичкаридан туриб хабардор бўлган касбдошларимизнинг бундай даъволари тўғрими? "Моҳият" газетасининг 4 июлдаги сонида Иброҳим Норматовнинг "Журналист журъати" мақоласини ўқиб, ҳайрон қолдим. Агар муаллиф ёзганларига чин дилдан ишониб, мавжуд аҳволнинг сабаби фақат журналистларнинг журъатсизлигида, деб таъкидлаётган бўлса, у вақтда мен унга ачинаман. Агар воқеликнинг асл сабабини хаспўшлаб, кимгадир ёқиш учун шундай йўл тутган бўлса, унда бу бошқача баҳоланишга лойиқ.

ЖУРНАЛИСТ ЖУРЪАТСИЗМИ? НЕГА?

И. Норматов журналист журъатсизлигига уларнинг нўноқлиги, уқувсизлиги демоқчи бўлади. Наҳотки, барча журналистларимизга маҳорат етишмаса-ю масъулият ҳисси бўлмаса?

Йўқ, асло бундай эмас! Касбдошларимиз орасида журналистиканинг энг юқори талабларига жавоб берадиган, Президентимиз талаб қилаётганидек, "ҳамма нарсани ўз номи билан аташ" қўлидан келадиганлар оз эмас. Журналистнинг журъат билан чиқиши учун эса унинг ўзигагина боғлиқ бўлмаган омиллар ҳам мавжуд бўлиши зарур.

Тараққий этган мамлакатларнинг тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, эркин сўз ҳукмрон бўлиши учун жамиятда қонун устивор ва суд ҳокимияти том маънода мустақил бўлмоғи лозим. Бундай омиллар бўлмаганда, журналист журъат кўрсатсин-чи, ҳоким ёки пулдорнинг камчилигини — камчилик, жиноятини — жиноят деб айтсин-чи, қаёққа боради? Ҳа, узоққа боролмайди, бошига нима кунлар тушишини яхши билади. Наҳотки, мана шу реал воқеликдан И. Норматов бехабар бўлса?!

Келинг, яхшиси қуруқ гапларни йиғиштириб қўйиб, нега журналист журъатсиз, деган саволга жавобан аниқ мисоллар келтирайлик.

Нотаниш одамларга ўзимни журналист деб таништирганимда, тўғриси, тортинаман. Дарров ҳужумга ўтишади: сизлар ҳақиқатни ёзмайсизлар, ҳаётни бўяб кўрсатасизлар, холис ахборот откказмайсизлар ва ҳоказо.

Яқинда турли касб эгаларидан иборат даврада матбуот ҳақида суҳбат бўлди. Суҳбат иштирокчиларидан бири "Президент бирор-бир вилоятда навбатдан ташқари сессияда ҳокимни алмаштириш чоғида камчиликларни танқид қилиб ўтгандан кейин журналистлар жасур бўлишади. Бир-икки ҳафта давомида у ердаги нуқсонлар ҳақида бонг уришади. Бир оздан сўнг, яъни янги ҳоким ишга киришгач, яна ўша аҳвол — жимжитлик ҳукмрон", деб қолди.

"Тўғри-да, айни кунларда вилоятда қанча ишлар бўляпти. Улар орасида ажойиблари ҳам бор, танқидга лойиқлари ҳам. Шу пайтнинг ўзида яхшиси — яхши, ёмони — ёмон деб айтилса, нуқсонлар ўз вақтида бартараф этиларди, раҳбарлар учун буни ўкинли ижобий бўларди", — суҳбатга қўшилди бошқа бир киши. Ўз сўзини тасдиқлаш учун у мисол келтирди. "Ҳозир Самарқандда янги стадион қурилиши бошланди, деди асли касби меъмор бўлган бу киши. Мавжуд "Динамо" стадионининг шундайгина биқинида катта маблағ эвазига янгисини қуриш шартмиди? Эскисини реконструкция қилиш мумкин эди-ку? Иккита стадионни сақлаб туришнинг ўзи катта маблағ талаб қилади. Янги стадионни қуришда унинг қаршисида шифохоналар борлиги инобатга олинмаган. Турли ўйину концертлар пайтидаги қий-чувлар беморларга салбий таъсир этиши негадир эътибордан четда қолган".

Аслида, чет элда ижтимоий аҳамиятга молик бирор-бир лойиҳани амалга оширмоқчи бўлганлар уни ОАВ орқали аҳоли эътиборига ҳавола қилишади. Аҳоли солиқ тўловчи сифатида бюджет маблағлари қандай сарф қилинаётганлигига муносабат билдиришга ҳақли. Иншоотнинг ўзи кераклими, уни қуриш ёки қурмаслик жамиятга, атроф-муҳитга қанчалик фойда ёки зарар келтириши обдон муҳокама этилади. Кўпчилик нима деса, ўша бўлади. Шунда мэр ёки губернатор ишдан кетганда, ҳеч ким унинг ортидан тош отмайди.

Суҳбатдошлар шунга ўхшаш яна кўплаб муаммоларни кўтаришди. Масалан, институт домласи вилоятда талаба ва ўқувчиларни дарс билан боғлиқ бўлмаган ишларга жалб этилиши ўта авж олиб кетганлиги ва бу ҳақда матбуотнинг ҳамон жим ўтиришганини уқтирди. Мактаб муаллими эса маънавиятга, маънавий тарбияга мавсумий тадбир сифатида ёндашилаётганлиги хусусида сўз юритиб, матбуотнинг бу борадаги оқсоқлигини оқлагандай бўлиб шундай деди: "Турли даражадаги раҳбару раҳбарчаларнинг жамоа кўз олдида илғарилари урушу жанжаллар вақтида ҳам тилга олиш уятли бўлган сўзларни ишлатишлари, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида имтиҳон пайтида домлаларнинг талаба қўлига қараб қолганлиги шароитида юксак идеаллар, жумладан, маънавият ҳақида гапириш ғалати-да". Касби қурувчи бўлган ошнамиз эса Самарқандда кейинги йилларда кўплаб маданий-маиший бинолар бузиб ташланаётганлигини, улар ўрнига фавворалар бунёд этилаётганлигини, бунда Президентимизнинг "Янгисини қурмай туриб, эскисини бузманг", деган ўгити амал қилинмаётганлиги борасида ачиниб гапирди. "Нега бу ҳолат кенг равишда матбуотда муҳокама этилмайди?" деган саволни ўртага ташлади у.

Дарҳақиқат, нега юқорида санаб ўтилган ҳамда бошқа камчилигу нуқсонлар, муаммолар журналистлар ёритишмайди? Нега Президентимиз навбатдан ташқари сессияларда тилга оладиган иллатлар — маҳаллий раҳбарларнинг оила-оғайнигарчиликка ва маҳаллийчиликка берилганлиги, айримларининг бесар-тусарини билмай қолганини била туриб, бу ҳақда бонг уришмайди? Бу саволларга жавобан, агар И. Норматов мантиқига қараб жавоб излайдиган бўлсак, журналистларда маҳорат ва масъулият етишмаётганлигини сабаб қилиб кўрсатиш лозим бўларди. Аслида-чи?..

Президентимизнинг қуйидаги сўзларида журналистнинг асосий вазифаси нимадан иборат эканлиги яққол ўз аксини топган: "Ўйлайманки, ҳақиқий демократик матбуот кўрсатма асосида яшай олмайди ва яшаши ҳам мумкин эмас. Эркин матбуот реал вазият шароитида фаолият кўрсатиши, ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий долзарб муаммоларни дадил кўтариб чиқиши, одамларни безовта қилаётган барча масалаларни жамоатчилик муҳокамасига ҳавола этиши, ҳокимият ва бошқарув тузилмаларининг қабул қилаётган қарорлари ва фаолиятига танқидий, шу билан бирга, холис баҳо бериб бориши керак".

Ўзи бутун дунёда шундай: матбуот давлат ва жамият ўртасида воситачи эмас, у ҳокимият органлари фаолияти ҳақида аҳолини вақтида хабардор қилиб боради, шу йўл билан уларни назорат қилади, нуқсонларга йўл қўйилса, ўша заҳоти тузатиш киритишга ундайди. Шу сабабли Ғарбда журналистларни "жамиятни тозалаб турувчи ўзига хос санитарлар", "пойлоқчи кўппаклар" деб ҳам аташади. АҚШда матбуот ва ҳукуматга табиий рақиблар сифатида баҳо берилади. Уларнинг умумий вазифалари бир. Лекин мақсад сари турли йўллар билан боришади. Бир нарсани таъкидлашдан олдин аввал яхшилаб мулоҳаза юритишимиз керак эмасми? Билмасдан нотўғри гапирсак, буни кечириш мумкин. Била туриб гапирсак-чи? Венгер шоири Шандор Петефининг ажойиб сўзлари бор: «Риёкорлик оғир иш эмас, ҳар бир кишининг қўлидан келаверади. Лекин очиқчасига, самимий ва қўрқмай гапириш ва кулиш эса фақат олижаноб қалб эгаларигагина хосдир».

Т. САНГИНОВ

Истиқлол

ЎТМИШДАН «ЭРТАК»ЛАР

"КО МНЕ"НИНГ ИМТИҲОНИ

Шу йиллари туман газетасида бўлим мудири бўлиб ишлардим. Сокингина хонада одамни чўчитиб юборадигандек қўнғироқ жиринглади. Телефон дастасини кўтаришим билан:

— Это Кадыров? Ко мне, — деган овоз эшитилди.

"Ко мне"ни дарров танидим. Райкомнинг иккинчи котиби. У қаерга телефон қилмасин, ҳатто бир эшик наридаги ходимга ҳам "Ко мне" деб ўзига таклиф қиларди. Шу-шу "Ко мне" ҳатто унга лақаб бўлиб кетди.

Минг хил ўй, минг хил ҳадикда райкомга жўнадим. Ичимни бурга талагандай бўларди: тинчликми ўзи? Газета иши билан Саодат опа (идеология бўйича котиб) шуғулланарди-ку?! Барибир бир гап бор.

Айтганимдай, бир гап бор экан. Мени кўриши билан иккинчи котиб бақира кетди:

— Сенларга раисларга дўқ-пўписа қилишни ким ўргатган? Тинч юрасанлармиi ўзи?

— Кечирасиз, мен ҳали ҳеч бир раисга дўқ-пўписа қилганим йўқ.

Шу ерда Шум бола айтганидай бир айбимни айтай. Рус тилига бироз нўноқ эдим, яхши тушунардим-у, аммо гапиришда, талаффузда шу нўноқлигим билиниб қоларди. Шу иккинчи котибга яна яхши баҳона бўлди:

— Менга қара, сен ўзи рус тилини билмайдиганга ўхшайсан-ку?! Буюк Ленин тилини-я!? Тағин газетада ишлайсан. Зиёли. Масалангни яхшироқ ўрганиш керакка ўхшайди.

Сўнг яна аввалги муддаосига кўчди:

— Ражаб Пардаевга дўқ қипсан. "Оқ олтин"нинг раиси. Фельетон қиламан, дебсан.

— Йўқ, ўртоқ котиб, дўқ қилганим йўқ. Жазирамада, адир этагида чопиқ қилаётган аёлларга ҳатто сув йўқлигини айтдим. Чойни, иссиқ овқатни нари қўйинг, дедим. Яна машинангизнинг тортмасида иссиққина чой ҳам турипти, дедим. Аёлар ҳам одам, дедим.

— Фельетон қиламан, дебсан.

Туриб-туриб жазавага тушиб кетганимни билмайман.

— Шундай бўлаверса, фельетон ҳам бўлади, — деб юбордим.

"Ко мне" менга еб юборгудек бўлиб тикилди. Билиб турибман: аччиғи келганидан кўз ости мияклари кетма-кет учарди.

— Чиқ! Хонадан чиқ! Ҳали шошма...

Иккинчи "Ҳали шошма" деганича бор экан, эртасига райкомнинг идеология котибаси Саодат опа Гаюмова чақираётганини айтишди. Бордим. Опанинг тайинлови шу бўлди:

— Энди бир ой ишламайсиз, ука. Балки икки ой. Ёт-и-иб ўрусча луғат китобларини варақлайсиз. Янаям бирорта рус тили ўқитувчисига беш-олти кун қатнасангиз яхши бўладими? Кейин... Кейин Иккинчининг синовидан ўтасиз. Муҳаррир ҳайрон, касбдошларим хавотирда, ўзим бўлсам қўққисдан манглайига гурзи теккан одамдай гаранг эдим.

Ўтган асрнинг тўқсонинчи йилларида бўлган бу воқеани дам-ба-дам эслаб ўзимча кулиб қўяман. Яна... яна шу котибга миннатдорлик билдиргим ҳам келади. Шу баҳона бўлди-ю, рус тилини яхши ўргандим. Ҳатто бир-икки ҳикоя таржима қилдим.

УВОЛ БЎЛГАН ҚЎЙ ГЎШТИ

Муҳарририят қоровули Ҳасан аканинг қўли ҳам, кўнгли ҳам очиқ одам. Қўлидаги бир пиёла чойнинг ҳам ярмини бировга илингиси келади. Шу киши бир куни ҳаммамизни тушликка айтиб кетди. Сабаби, бугун — қурбон ҳайити. Қўй сўйиладиган кун. Гапнинг рости, бундан қувондик.

Аммо... Аммо тушликка ярим соатлар қолганда, УАЗда муҳарриримиз райкомдан келиб қолди. Котиба қиз бирма-бир бўлимларни "Редакторга" деб айтиб чиқди.

Хуллас, йиғилдик. Муҳарриримиз Эшмирза ака Муҳаммадиев гап бошлади:

— Бугунни биласизлар... Айтмасам ҳам. Тағин томоққа эрк бериб бирон жойда тутилиб қолмангизлар.

Исматулло Ҳалимов тинч туролмади:

— Болаларга айтамиз. Бировнинг оғзига қарамасин деб...

Муҳаррир овозини биров эшитадигандек хийла пасайди.

— Майли... майли... Лекин кечаси. Биров билмасин. Сўйиб олингизлар.

Шу пайт эшик очилиб, Ҳасан ака кўринди:

— Узр, катта. Бир минутга. Гўшт тайёр бўлди. Ўзим қўлда боққанман. Қурғур семирган экан...

Муҳаррирнинг тили тутилди. Меҳмонга шу тобда жонини беришга ҳам тайёр турган Ҳасан акага нима дейишни билмасди.

— Ҳасан ака, Ҳасан ака... бугунмас. Кейин...

Ҳасан ака кетди. Эшик ёпилди. Хонага оғир сукунат чўкди. Ҳамма гунг ва соқов бўлиб қолгандай эди.

Бундан ҳам даҳшатлироғи кейин бўлди. Ҳаммамиз тушликка чиқиш учун эшикни очдик. Қарасак, газета тахламлари қўйиладиган столлар ёнидаги тузатиғлиқ стол устида икки товоқ тўла гўшт турибди. Гирдига чиройли қилиб қип-қизил помидорлар тўғралган...

Бировимиз ҳам муҳаррирнинг юзидан ўтиб гўштга қарай олмадик. Фақатгина раҳматли Турғун ака Худойназаров дириллаб турган этлигина бир бўлак гўштни олиб оғзига солди...

Яқинда собиқ муҳарриримизни Шўрчи бозорида кўриб қолдим. Хушчақчақ, ҳамиша кулиб турадиган Эшмирза акага йиллар зўрлигини ўтказибди. Юзларига салқи тушиб, қадди эгилибди. Аммо феъли аввалгидай. Чойхонанинг бир четини олиб роса гурунг қилдик. Биров "Ҳожи бобо" деб кўришди. Ҳайрон қолдим. Яна кулишдик. Шу воқеаларни эсладик.

— Эртакка ўхшайди улар. Бари эртакка ўхшайди, укам, — дейди Эшмирза Ҳожи Муҳаммадиев. — Иложи бўлса бир ёзинг, аммо-лекин кўплар ишонмас-ов. Ҳа, мустақиллик йиллари кўп равон бўлмаган. Унга етишгунча одамлар кўп хўрликлар, зўрликлар, жабр-ситамлар кўрди. Бардош берди.

Жўра ҚОДИР,
Сурхондарё

Муносабат

«РЕМОНТ ПУЛИ» НИ КИМ ТЎЛАШИ КЕРАК?..

Таассуфлар бўлсинки, мактабга пул топиш манбаи деб қарайдиган раҳбарлар кўпайиб бормоқда. Охирги пайтларда бу қусур шундай илдиз отдики, ота-оналар учун катта муаммога айланди. Мактаблар маъмурияти эса турли йиғиму тўловларни бозор иқтисоди шароитини рўкач қилиб оқламоқчи бўлади, гўёки давлат мактаблар таъмири учун маблағ ажратмаётгандек. Соҳа мутахассислари оммавий ахборот воситаларидаги чиқишларида мактабда ўқиш бепуллигини бот-бот такрорлайдилар. Ҳатто халқ таълими вазири ҳам "Халқ сўзи" газетасида ўқувчи саволига жавоб бераётиб, таъмир учун пул йиғишни ман этувчи махсус ҳужжат ҳам бор, деди. Лекин мактаб маъмурияти буларни "эшитмайди". Сабаби оддий — уларнинг манфаатига хизмат қилмайди. Сўзларим ишонарли чиқиши учун пойтахтнинг Чилонзор тумани 126-мактаб ҳаётидан мисоллар келтираман.

Ўқув йили бошланиши олдидан директор ота-оналарни мактабда тўплаб, "ночор" аҳволдан шикоят қилади, неча йилдан бери давлат мактаб учун маблағ ажратмаётганини куюнчаклик билан тушунтиради ва бу йил фалон сўмдан пул йиғамиз, дейди. Кимда қандай эътироз бор", дея ўтирганларга қарайди. Ҳеч ким "чурқ" этмайди. Сабаби, ҳурмат бор, андиша бор, буёғи «ўзбекчилик». «Хасис», «зиқна» деган ном олишдан чўчийдиганлар ҳам талайгина. Бундан раҳбар унумли фойдаланади. Сукут — аломати ризо, деб ҳисоблайди. Аслида ота-оналарнинг аксарияти йиғилган маблағнинг ҳаммаси таъмир учун сарфланишига шубҳа билан қарайди (ўтган йиллар таъмири сифатига қараб). Ўзаро суҳбатда кўпчилик буни эътироф этади, лекин фарзандлари тазйиққа учрашларидан чўчиб, кўп-да норозиликларини ошкор қилишавермайди. Энди директор ишни охирига етказиши керак. Табиийки, режани амалга оширишга монелик қилувчи, мустақил фикрга эга бўлган ўқитувчилар сиқувга олинади, тирноқ остидан кир қидириб, катта-кичик айб топилади ва улар мактабни тарк этадилар, албатта, "ўз хоҳишларига кўра". Директор илмий мудир билан ташкилий ишлар бўйича муовинни нафақат билим ёки профессионал қобилиятига қараб, балки уларни ўзига қанчалик содиқлигига қараб сайлатиб олади. Ана энди ҳаракат учун кенг йўл очилди. Келинг, олдинги йиллар "олди-берди"сини четга суриб, маъмуриятнинг жорий ўқув йилидаги молиявий "янгиликлар"ни тахминан бўлса ҳам санаб ўтамиз.

Мактабда 2000 дан ортиқ ўқувчи таҳсил олади. Шу рақамни ҳар бир ўқувчи тўлайдиган 1200 сўмга кўпайтиринг. Ўқувчиларга хона етишмай турган пайтда мактабда ҳайдовчилар курси учун кабинет ажратилган, пуллик спорт тўгараклари ишлаб турибди. Албатта, булар ҳам ижара ҳақи тўлашади. Мактабда турли хил босмахона маҳсулотлари ўқитувчига ҳам, ўқувчига ҳам мажбуран сотилади. Мактабга бирор меҳмон келишидан олдин "дастурхон тузаймиз", деб синфларга солиқ солиш одатий ҳол бўлиб қолган. Ўқитувчилар ҳақига кўз олайтириш, мактабда умуман йўқ одамни ишлайди, деб давлат маблағларини талон-тарож қилиш авж олган, ўқувчилар тўлайдиган турли хил солиқларнинг чеки кўринмайди. Энди йиғилган маблағни тасаввур қилиб кўринг. Мен ҳали давлат томонидан бериладиган моддий ёрдам ҳақида гапирмадим. Ҳужжатлар қандай расмийлаштирилганини билмайман-ку, лекин мактаб хўжалик мудири ва котибалик вазифасини ҳам директор бажаради. Юқоридан қандай қарор келди, мажлис протоколлари қандай расмийлаштириляпти, хўжалик ишларидаги маълумотлар, йиғилган пулларнинг қандай сарф қилингани ҳақидаги маълумот фақат унинг қўлида. Бир гуруҳ ота-оналар номидан нуфузли газета таҳририяти орқали Тошкент шаҳар ҳокимиятига мактабдаги ноқонуний "солиқ"лар борасида шикоят қилганмиз. Текшириш учун мактабга келган ҳокимият вакилига ён-атрофидагилар ўйилиб, ёрилиб кетган деворларни, чакки ўтавериб ўпирилиб тушган шифтларни, синиб ётган ойналарни эмас, "кўргазмали" кабинетларни кўрсатишга ҳаракат қилишган. Ишончим комилки, агар комиссия раиси мактабнинг ҳақиқий аҳволи ҳақида маълумот ололганда, хулоса умуман бошқача бўларди. Мамлакатимизда шаклланишга улгурган бу "қатлам" вакилари инсоф, ватанпарварлик ва тарбия ҳақида зўр бериб гапирадилар, лекин амалда эса...

Энг ёмони, ўқув жараёнини яхшилаш, ўқувчилар учун қулайликлар яратиш, педагогларни қўллаб-қувватлаш ўрнига, қандай қилиб бўлса ҳам пул топиш, меҳмонларни кутиб, уларнинг шарафига зиёфатлар уюштириш, ҳар бир байрам тадбирларида матбуот ходимларини таклиф қилиш ва шу йўл билан кимгадир ёқиб, бирор мансабга эришиш иштиёқи пайдо бўлмоқда. Ачинарлиси, буларнинг ҳаммаси ўқувчилар кўз олдида юз беряпти. Болалар жуда сезгир бўлишади, уларни осонликча алдай олмайсиз. Бундай "ишбилармонлик" болалар қалбида иккиюзламачилик, худбинлик, лаганбардорлик каби иллатлар уруғини сочади. Мактабнинг вазифаси халққа хазмат қиладиган, миллатни ҳурмат қиладиган комил ШАХСни тарбиялаш эмасми? Ёки унинг «бошқачароқ» вазифаси ҳам борми?

Ҳусниддин ПИРМУҲАМЕДОВ,
Тошкент вилояти,
Зангиота тумани

МИРШАБХОНА ЁНИДАГИ ЎҒРИЛИК

Хушкомил Узоқов нима қилсин?!

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

ланиб, 2003 йил 11 апрелда, олиб борилган 3 ойлик терговолди суриштирувлардан сўнг, то жиноят очилгунча вақтинчалик ҳаракатдан тўхтатилган ва иш жиноят қидирув бўлимига топширилган. Мазкур иш бўйича бор маълумот шу, холос. Бошқа ҳеч қандай факт, далил, исбот йўқ. Жиноят қидирув бўлимидан эса, таассуфки, ахборот олиш имкони бўлмади, тўғрироғи, ЖҚБдагилар маълумотдан... қочишди...

Таҳририятимизга Х. Узоқовдан келган шикоят хати асосида ўтказилган журналистик суриштирувимиз яхши самара бермади. Яъники, ахборот олиш эркинликлари тўғрисида чиқарилган қонун ижроси Жиззахнинг Пахтакорида ниҳоятда суст эканлигининг гувоҳи бўлдик. Ҳай, майли, улар ўз йўлига. Қонун ижроси ҳамма жойда аъло даражада бўлгандами, жабрланувчининг шикоят ёзишига, мухбирнинг безовталанишига ҳожат қолмасди. Шундай қилиб, журналист суриштируви мобайнида иккита таажжубланарли, ҳайратомуз ҳолатга дуч келдик. Келинг, яхшиси улар билан сизни батафсилроқ таништирсак.

Биринчиси шуки, Х. Узоқов жабрланувчи сифатида терговчи А. Мусурмонов томонидан бирон марта сўроқ қилинмаган. Уч ойлик суриштирув вақтида наҳотки терговчининг хаёлига жабрланувчини сўроқ қилиш келмади?! Қизиқ... Бунақаси камдан-кам содир бўлиб турса ажабмас. Жиноят ишини "очиш"нинг бундай усулини "Пахтакорча" усул деб аташ адолатдан бўларди, деб ўйлаймиз.

Иккинчиси... анча жиддийроқ. Бу бевосита туман прокурори билан боғлиқ. Гап шундаки, хизмат сафари чоғида прокурор қабулига киришни маъқул кўргандик. Бунинг учун анча "тер тўкиш"га тўғри келди. Газетадан эканлигимиз яна бир бор эслатилгач, прокурор ёрдамчиси ноилож "шеф"ини хабардор қилишга мажбур бўлди. Узоқ кутишдан сўнг прокурор қабулига киришга муваффақ бўлдик. Прокурор — Саиджон Курманбеков "чақирилмаган меҳмонлар"ни хушламайгина қарши олди. Муддао айтилди. Гап асносида терговчи жабрланувчи сифатида Х. Узоқовни сўроқ қилмагани, улар бир-бирларини танимасликлари ҳам қистириб ўтилди. Буни бизга ҳамроҳлик қилган Х. Узоқов бош ирғаб тасдиқлаб қўйди. Прокурор гапимизни тинглай туриб бепарвогина деди: "Танимасангиз, танишинг. Боринг, ортиқ мени безовта қилманг". Х. Узоқовга айтилган бу гап бизга ҳам тегишли эди. Ҳолбуки, Хушкомил Узоқов жиноят очилмаётганидан ташвишланиб, уч марта прокуратурага ариза билан мурожаат этган. Лекин аризалар рўйхатга олинмай, ички ишлар бўлими терговчисига ишни давом эттириш мақсадида қайтариб юборилаверган. Хушкомил ака прокурор Курманбековга бир неча бор оғзаки мурожаат этган, лекин Курманбеков ҳам Х. Узоқовни танимаслигини, уни биринчи бор кўраётганини айтди. Бу ердан ҳам пичоққа илинадиган ахборот ололмагач, прокуратурани тарк этдик.

Умуман олганда, Пахтакор туманидаги ҳуқуқ-тартибот органларида ҳукм сураётган боқибеғамлик, ходимларнинг лаёқатсизлиги ёки кишини хуноб қиладиган лоқайдлик сабабми, ишқилиб, кейинги пайтларда болалар жиноятчилиги ҳолатлари анчайин урчигандек... Лекин улар камдан-кам ҳолларда рўйхатга олинаркан. Яна бир гап, яъни жиноят туман ИИБнинг шундоқ ёнгинасида содир этилади-ю, наҳотки 6 ойдан бери жиноятчи топилмаса. Олти ойдирки, Узоқовлар оиласига иқтисодий танглик, тақчиллик кўланка ташлаб турибди. Бунинг устига хаста ўғилни даволатиш керак. Буларнинг барига етарлича маблағ зарур, албатта. Ишидан ажралган одамнинг бу каби харажатларга қурби етармиди?!

Дарвоқе, шикоят юзасидан Х. Узоқовнинг собиқ раҳбари — маданият саройи директори Людмила Юрьевна Амированинг муносабатини билиш мақсадида у ерга бордик. Афсуски, Амировани учратиш имкони бўлмади. "Тошкентга кетган", деди сарой қоровули — новчагина рус йигити. Вақтдан фойдаланиб, маданият саройининг анчагина кенг ҳовлисини айланиб чиқдик. Мазкур жой ўз навбатида Пахтакор шаҳридаги маданият ва истироҳат боғи вазифасини ўтар экан. Тўғриси, боғни айланиб, унинг аҳволига ачиниб кетасан киши.

Одамларнинг маданий ҳордиқ чиқаришларига мўлжалланган гўша ғирт харобазорга айланиб улгурипти: ҳовли янтоқзорга айланган, қаровсиз, бир турлик аҳволда. Ёзнинг жазирамасида қанча-қанча одамлар соясидан баҳраманд бўлиши мумкин бўлган бир қанча манзарали дарахтлар кесиб ташланган (балки сотиб юборилгандир?). Бино деразалари икки қаватли бўлиши ўрнига биз негадир бир қаватини кўрдик. Янаям қизиқроғи эса, туман экология бўлими билан боғлиқ. Маданият саройига кираверишда жойлашган экология бўлими мутасаддилари, афтидан, боққа умуман киришмаган ёки ҳозирда тўнка бўлиб ётган йўғон дарахтларнинг ўрнига у-унчалик эътибор беришмаган кўринади. Йўқса, шундоқ тумшуғида жойлашган маданият саройидаги экология талабларига зид келадиган ҳолат юзасидан тегишли чора кўрган бўлармиди?

Жабрдийда Хушкомил Узоқов билан анчагина суҳбатлашдик. У киши бизга тумандаги етакчи идораларда (ИИБ, прокуратура, "Мирзо Улуғбек" саройи) ҳукм сураётган беписандлик ҳақида куйиниб гапириб берди. Фақат ва фақат АДОЛАТ тантанасини истаётган Хушкомил ака, турмуш ўртоғи Саида опаларнинг ҳасратидан чанг чиққудай. Улар туман ички ишлар бўлими ҳамда прокуратура ёрдамидан бутқул умид узиб қўйишган. Асосий муаммолари — руҳий хасталикка чалинган 19 ёшли ўғилларини даволатиш. Ўзингиз биласиз, на иши, на мол-ҳоли бўлган оддий меҳнаткаш инсоннинг "белини чиқариб" юбориши ҳаммага ҳам аён.

Энди Хушкомил ака нима қилсин?!

Муҳиддин АБДУРАСУЛОВ,
"HURRIYAT" мухбири

Таклиф

ЯНГИ АЛИФБО МУКАММАЛ БЎЛСА

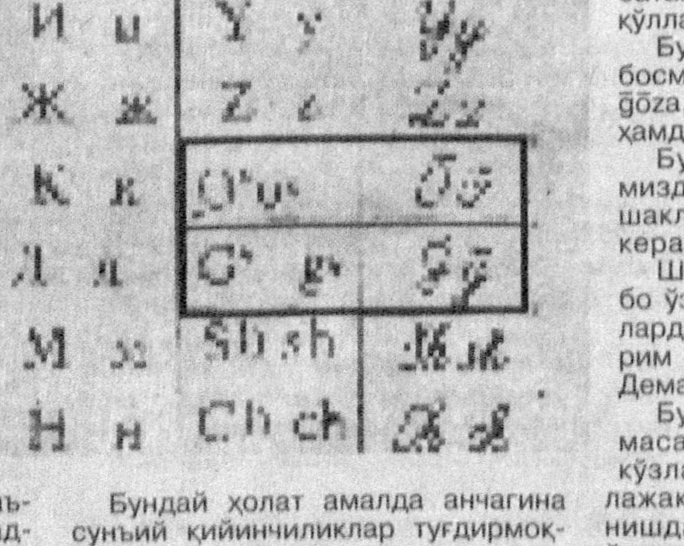

Янги алифбодан фойдаланиш жараёнида бир камчилик кўзга ташланмоқда. Маълумки, бизнинг бой тилимизга сингиб кетган баъзи арабча сўзларда, араб ҳарфи "ъайн" билан ёзиладиган товуш бор. Кирилл алифбосига ўтилганда бу товуш "ъ" шаклида берилар эди — **"маълум, маърифат, эълон"** каби.

Янги лотинча алифбомизда бу товуш иккита ҳарф орасига қўйиладиган ' белгиси билан ёзилади, яъни **ma'lum, ma'rifat, e'lon** каби.

Шу билан она тилимизда ўз маъносига эга бўлган кўпгина сўзларнинг тўғри талаффузи сақлаб қолинган. Бу маъқул ва ҳаммага тушунарли тадбир.

Лекин бизнинг мулоҳазамиз фақат иккита ҳарфнинг босма шакли тўғрисида боради.

Янги алифбога ўтишимизда кирилл алифбосидаги "ў" товуши учун ёзма шаклда "ō" ва "ғ" учун "ḡ" ҳарфи белгиланган. Аммо босма равишда бу ҳарфлар o' ва g' шаклида кўрсатилади, масалан, o'zbek, o'roq, g'o'za, g'alaba каби.

Бундай ҳолат амалда анчагина сунъий қийинчиликлар туғдирмоқда.

Чунки сўз ичида ' белгисини учратган киши уни беихтиёр ma'lum, ma'rifat сўзларидаги каби "ъайн" товуши билан талаффуз қиладилар. Яъни, o'roq (ўъроқ), o'qish (ўъқиш), o'zbek (ўъзбек), g'o'za (ғўъза), g'alaba (ғъалаба) каби.

Бундай ҳолат, айниқса, ёш болалар ва она тилимизни ўрганувчи кишиларга тааллуқлидир.

Бу ноқулайликни тузатиш ҳозирча қийин эмас. Ҳалиги иккита ҳарфнинг босма шаклида тескари вергул ' ўрнига уларнинг ёзмасидаги каби, тепасига "-" аломати қўйилса, тўғри бўлар эди, яъни ō, ḡ шаклида.

Шунда ҳар иккала ҳарфнинг ёзма ва босма шаклларига нисбатан бир хилдаги усул (принцип) қўлланган бўларди.

Бу вақтда, юқоридаги сўзлар босма шаклида ōzbek, ōroq, ōqish, ḡōza, qōrqoq деб ёзилади, осон ҳамда тўғри ўқилади.

Бунинг учун босмахоналаримизда шу ҳарфларнинг тегишли шаклларини тезликда тайёрлаш керак.

Шуни эслатиш лозимки, алифбо ўзгарган бундан аввалги даврларда ҳам эътиборга олиниб, айрим шрифтлар тайёрланган эди. Демак, бу ҳолат янгилик эмас.

Бу каби гарчи майда туюлган масалаларни ОАВга чиқаришдан кўзланган мақсад шуки, токи келажак авлод она тилимизни ўрганишда қийналмасин. Неча минг йиллик бой тарихимиз, маданий-маърифий меросимизни авлодларга шу алифбо орқали қолдирар эканмиз, уни жузъий камчилигу нуқсонлардан холи этиш керак. Бу каби хато ва ноқулайликларни ҳозир бартараф этмасак, кейин анча кеч бўлиши муқаррар.

Мунаввар ТУРСУНОВ

Даъват

ЖУРНАЛИСТ АЁЛЛАР КЛУБИ

2002 йилнинг март ойидан эътиборан Ўзбекистон ОАВни қўллаб-қувватлаш ҳамда демократиялаштириш жамғармаси қошида "Журналист аёллар клуби" ташкил топди. Унга Муҳтабар Каримова раҳбарлик қилади.

Клуб ўз олдига журналист аёллар ўртасида турли хил танловлар ўтказиш, уларнинг ижодини қўллаб-қувватлаш, учрашувлар ташкиллаштиришни мақсад қилиб олган бўлиб, тўпланган ижодкор аёллар билан бир пиёла чой устида улуғ саналаримизни нишонлашни ҳам ўз вазифалари деб билишади.

Айни пайтда клубнинг 450-500 га яқин аъзолари бор. Шу кунгача улар иштирокида Гавҳархоним Раҳимова, Раҳима Шомансурова, Ойдин Ҳожиеваларнинг адабий кечалари, "Автоҳамроҳ" журнали ва "Санам" журналининг ташкил топганига 5 йил тўлиши муносабатига бағишланган бир қанча тадбирлар ўтказилди.

Илк бора "Саодат" журнали бошлаган "Атиргул" ижодий танловини аньанавий тарзда давом эттиришни бугун клуб ўз зиммасига олган. "Ҳали қилишимиз лозим бўлган ишлар анчагина", — дейди Муҳтабар Каримова. — Клуб режалаштираётган кейинги ишларда ёшларимиз ҳам биз билан ҳамкорликда тадбирлар уюштирса, устоз ижодкорлардан ибратлар олишади.

Демак, бу дегани "Журналист аёллар клуби" шу соҳага кириб келаётган ёш ижодкор қизлар билан ҳам янги лойиҳалар асосида иш олиб боришга тайёр. Бунинг учун клуб аъзолари ва ёшларимиздан бироз эътибору фаоллик керак бўлади, холос.

Назира БОЙМУРОДОВА

Тайёргарлик

ОЧИҚ МАЙДОН, ТОЗА ҲАВОДА

Жорий йилнинг август ойида пойтахтимизда Осиё чемпионати ўтказилиши, сентябр ойида Алмати шаҳрида Муай тай бўйича жаҳон чемпионати бўлишидан ҳамма ҳам хабардор бўлмаса керак. Шунданми, айни пайтда деярли барча жамоалар бу икки йирик мусобақага пухта ва пишиқ тайёргарлик кўришга киришишган.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига қарашли "Динамо" спорт жамоасининг "Қўл жанги" шўъбаси ва Тай боксни ривожлантириш маркази спортчилари эса тайёргарлик кўришнинг нисбатан табиийроқ усулини танлашди, яъни очиқ майдон, тоза ва салқин ҳавони афзал, деб топишди. Ҳар иккала чемпионат иштирокчилари ҳозир Адҳам Рашитов ва Наби Қодиров каби мураббийлар бошчилигида, сиз суратда кўриб турганингиздек, Бўстонлиқ туманининг тоғли Бурчимулла қишлоғидаги спорт мажмуасида бир неча ҳафтадан буён тайёргарлик кўришмоқда.

Мураббий Адҳам Рашитовнинг маълум қилишича, спортчилар бу ерда одатдаги машқлардан ташқари тепаликларда югуриш, табиий сувларда сузиш воситасида ўзларини ҳар томонлама чиниқтиришмоқда. Тиббиётчилар бунда тоза ва салқин ҳаво ҳам муҳим аҳамият касб этишини айтишмоқда.

Олимжон МУСАЕВ

Дараклар

Аббос Шарон билан тил топишолмади

Қуддусда Фаластин мухторияти Бош вазири Маҳмуд Аббос ва Исроил ҳукумати бошлиғи Ариэль Шарон иштирокида Исроилда сақланаётган фаластинлик маҳбуслар тақдири масаласида навбатдаги учрашув бўлиб ўтди. Кузатувчилар музокара жуда асабий тарзда ўтгани, ҳатто бош вазирлар ўртасида даҳанаки тортишув юзага келганини айтишмоқда.

Шарон мамлакат қамоқхоналаридаги 6000 маҳбусдан фақат 100 дан ошиғигина озод этилишини маълум қилган. Маҳмуд Аббос эса "Йўл харитаси" режаси рўёбга чиқиши учун барча маҳбусларга авфи умумий эълон қилиниши зарурлигини айтган. Гарчи ҳукумат раҳбарлари бу борада келишолмаган бўлса-да, маҳбуслар масаласи билан шуғулланадиган ҳамкорликдаги кенгаш тузишга эришилди. Кенгашнинг дастлабки учрашуви бугун бўлиб ўтади.

Берлускони мулоҳазакор бўлмоқчи

Италия Бош вазири Сильвио Берлускони "Тайм" журналига берган интервьюсида бундан буён мулоҳазакорроқ, юмшоқроқ бўлишга ҳаракат қилишини айтган. Ҳақиқатан ҳам, Берлусконининг ҳовлиқма табиати унга кўп бора панд бермоқда. Ёдингизда бўлса, бундан бир неча ҳафта муқаддам Рим ҳукумати бошлиғи Европарламентдаги германиялик депутатга айтган нацистлар концлагери ҳақидаги ортиқча гаплари билан яна бир машмашани бошлаб юборганди. Ўшанда зиддият чуқурлашиб, ҳукуматлар миқёсидаги тортишувга айланганди. Ҳатто таътилни ўтказиш учун Италияга кетаётган канцлер Герхард Шредер саёҳатини бекор қилганди ҳам. Берлускони эса минг узр-маъзурлар билан ихтилофни бартараф этганди.

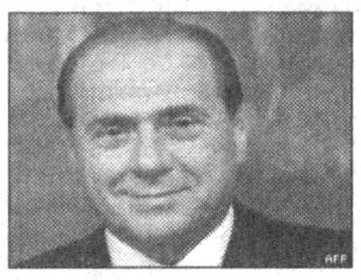

Пиренейда ўрмон ёнғинлари

Испания ва Португалия ўрмонларида айни кунларда кучли ёнғинлар кузатилмоқда. Тахминларга кўра, ёнғинлар ҳаво ҳароратининг ошиши ва ўрмонларда гулхан ёқилиши натижасида юзага келган. Дақиқа сайин улкан ҳудудларни ўз домига олаётган офат Пиреней ярим оролининг ҳайвонот ва ўсимлик дунёси, экологиясига катта зарар етказмоқда. Дастлабки маълумотларга қараганда, Испаниянинг ўзида 200 гектардан ошиқроқ ўрмон олов ичида қолган.

Айни вақтда икки мамлакатда ҳам ёнғинни бартараф этиш бўйича тезкор чора-тадбир кўрилмоқда.

Қўрқувдан вафот этди

Ҳиндистон пойтахти Деҳлида қўрқинчли сюжетли "Арвоҳ" фильми намойиши пайтида томошабинлардан бири вафот этди. Маҳаллий полиция вакилининг билдиришича, намойишдан сўнг ўлик ҳолда топилган эркакнинг шахси ҳозирча маълум эмас. Марҳумнинг танасида жароҳат аломатлари йўқлигига асосланиб, полиция унинг қўрқувдан вафот этганини тахмин қилмоқда.

Ушбу ўлимда фильм ижодкорлари айбланмаса керак. Чунки режиссёр томонидан аввал-бошданоқ ҳомиладор аёллар ва юрак хуружи касалига чалинган кишилар учун фильмни томоша қилиш хавфли экани огоҳлантириш сифатида айтилган.

Собиқ диктатор фалаж бўлиб қолди

Угандaнинг собиқ раҳбари Иди Амин оғир аҳволда Саудия Арабистони шифохоналаридан бирига ётқизилди. Хабарларга қараганда, Ислом динини қабул қилиб, ўн йилдан буён Саудияда яшаётган Амин сўнгги вақтда қон босими касаллигидан кўп азият чеккан ва охир-оқибат фалаж бўлиб шифохонага келтирилган.

Эслатиб ўтамиз, Иди Амин 1971-1979-йилларда Угандани бошқарган. Маълумотларга кўра, у раҳбарлик қилган пайтда мамлакатда 400 мингга яқин киши ўлдирилган ва бедарак йўқолган. Ўта қаттиқ ва шафқатсиз сиёсат олиб борган диктатор саноатда меҳнат қилаётган минглаб осиёликларни Угандадан ҳайдаб чиқарган. Шу орқали у "африкалаштириш" сиёсатини олиб борган.

Компьютер ҳам "ҳис қилади"

Буффало университети тадқиқотчилари Интернет тармоғи орқали ҳис-туйғуларни ҳам "юбориш" мумкинлигини исботлашди. Улар яратган янги технологияга мувофиқ, узоқ масофада турган кишилар компьютер воситасида бир-бири билан мулоқот қилади ва ана шу мулоқот жараёнида улар фақат нимани ўйлаётганларини эмас, нимани ҳис қилаётганларини ҳам билишлари мумкин. Янги технологиянинг иш тартиби қуйидагича. Махсус қўлқоп кийган биринчи томон — "генератор" компьютер орқали мулоқотга киришади. Қабул қилаётган томон ҳам сенсорлар билан таъминланган махсус қўлқоп орқали юборилган маълумотларни, яъни ҳис-туйғуни сезиши мумкин.

Интернет хабарлари асосида
Абдул СОБИР тайёрлади

Ихтилоф

ЛИБЕРИЯ: ИСЁН, ИСТЕЪФО, ИСЛОҲОТ...

Одатда, Африка давлатларида тез-тез рўй берадиган уруш, давлат тўнтариши ва қуролли қўзғолонларга миллий сиёсатини "жаҳонда тинчликни сақлаш" ишига бахшида этган мамлакатлар ҳам кўпда эътибор беравермайди. Қора қитъанинг ғарбида жойлашган Либерия Республикасидаги биродаркушлик урушига ҳам дунё ҳамжамияти дастлаб бироз беэътибор муносабатда бўлди. Бироқ вазият кўпчилик ўйлаганидан қалтисроқ экани кейинроқ БМТ мутахассислари томонидан очиқ эътироф этилди.

Бир муддат аввал Либерияда амалдаги ҳукумат ва президент Чарльз Тейлорга қарши қуролли қўзғолон яна бошланди. Воинжама шаҳри атрофидан қўним топган исёнчилар эски "қўшиқ"ларни ёдга олиб, Тейлор ҳукумати истеъфоси талабида қўлга қурол олишди. Қўзғолончилар ҳатто пойтахт Монровияга ҳам етиб келишди. Юрт пойтахтидаки, жанг кетаётган экан, мамлакатнинг чекка сарҳадларидаги аҳволни тасаввур қилиш қийин эмас. Либерия яна уруш олови ичида қолди. Ҳукумат қўшини ва исёнчилар ўртасидаги тўқнашувлар айни вақтда ҳам давом этмоқда, биродаркушлик жангида минглаб бегуноҳ либериялик ҳалок бўлмоқда. Аслини олганда, Либерия халқи яқин йигирма йилдан буён тинч, осойишта ҳаёт кечирганини эсломаса керак. Кўп йиллардан бери мамлакатда таҳлика, саросима, нотинчлик ҳукмрон.

1980 йилнинг 12 апрелида Либерияда миллий гвардия аскарлари ва кичик офицерлари томонидан давлат тўнтариши уюштирилди. Унга сержант Самуэль Доу бошчилик қилди. Тўнтариш вақтида мамлакат президенти Уильям Толберт ва кўплаб давлат арбоблари, ҳарбий бошлиқлар қатл этилди. Сиёсий партиялар тарқатиб юборилди. Амалдаги Конституция бекор қилинди. Сержант Доу (кўп ўтмай генерел!) давлат раҳбари курсисини эгаллади. Ана шу вақтдан бошлаб, Либерия аҳли осуда ҳаёт кечириш бахтидан маҳрум бўлди. Узоқ давом этган сиёсий ва иқтисодий бўҳронлар охир-оқибат фуқаролар урушини келтириб чиқарди. Айни ўша йиллари сиёсат майдонига "от суриб" кириб келган ҳозирги президент Чарльз Тейлор дастлаб Миллий ватанпарварлар фронтига бошчилик қилди. Ҳаракат фуқаролар муҳорабаси даврида Либериянинг катта қисмини ўз назорати остига олишга муваффақ бўлди. Амалдаги ҳукумат ихтиёрида эса фақат давлат муҳригина қолди, холос. Қайтар дунё экан. Доуга ҳам худди аввалги президент сингари қора қисмат насиб этди. Бироқ президент маҳв этилганидан кейин ҳам фуқаролар уруши тинмади. Энди исёнчилар турли гуруҳларга бўлиниб олиб, ўзаро куч синашишга тушиб кетишди. Фақат БМТ аралашуви билангина 1995 йили тинчлик битими имзоланди. Тожу тахт учун тинимсиз курашган Тейлор эса, ниҳоят, Либерия президентлигига эришди.

Дарвоқе, Тейлор ҳақида. Чарльз Тейлор 1948 йили Либерияда туғилган ва АҚШда таҳсил олган. Америкадалик вақтидаёқ президент Толбертга қарши намойишларда фаол иштирок этган. Таҳсилдан кейин ватанига қайтиб келган ва Доу маъмуриятида сиёсий фаолиятини бошлаган. Бироқ кўп ўтмай, фирибгарлик жиноятида айбланган Тейлор ота юрти Америкага қочиб кетади. У Либерияга бир қанча вақт ўтиб, қорлар ёғиб, излар босилганидан кейин қайтиб келди. Келди-ю, миллий фронт жиловини қўлга олди. Хуллас, Тейлор жуда чаққон, ишбилармон ва билимдон сиёсатдонлигини намойиш қилиб, Либериянинг биринчи рақамли раҳбарига айланди.

Чарльз Тейлор шахсиятига муфассал тўхталиб ўтаётганимизнинг боиси бор. Гап шундаки, халқаро ҳамжамият, хусусан, БМТ амалдаги президентни Либерияда давом этаётган урушнинг асосий айбдори деб баҳоламоқда. Айблов шу билан чекланганда, Тейлор қалпоғини осмонга отиб хурсандчилик қилиши мумкин эди. Бироқ асосий масала шундан иборатки, 2003 йилнинг июнида, яъни ўтган ойда БМТ томонидан Тейлор жиноятларини кўриб чиқиш учун ҳарбий трибунал тузилди. Либерия раҳбари қўшни давлат Сьерра-Леонеда икки йил аввал якунланган фуқаролар уруши даврида исёнчиларга ёрдам кўрсатиш ва бошқа ҳарбий жиноятлар содир этишда айбланмоқда. Айбловга асосланиб, президентни ҳибсга олиш учун ордер ҳам берилди. Бу ҳақда овоза тарқалган пайтда Тейлор Аккрада Гана раҳбарияти билан Монровиядаги вазиятни муҳокама қилаётганди. Совуқ хабарни эшитгач, у Гананинг ўзидаёқ кейинги президентлик сайловида умуман иштирок этмаслигини маълум қилди. Ана шу қарор сабаб, ҳарбий суд Тейлор ишини кўриб чиқишга шошилмаяпти. Чунки унинг бирданига ҳибсга олиниши вазиятни бундан-да мураккаблаштириб, уруш оловини алангалатиб юбориши мумкин. Ҳозирча муҳими — Тейлорнинг тинчгина истеъфога чиқиши ва исёнчилар билан сулҳга эришиш.

Умуман, кўп йиллик фуқаролар уруши либерияликлар тинкасини қуритиб юборди. Мамлакатда ижтимоий-иқтисодий муаммолар ҳаддан зиёд кўпайиб кетди. Мана, улардан айримларини келтириб ўтамиз. Либерия Африкадаги энг қашшоқ давлатлар сирасига киради. Жаҳон банки маълумотларига қараганда, миллий даромад 2001 йили аҳоли жон бошига бор-йўғи 140 долларни ташкил қилган. Дори-дармон тақчиллиги, тиббий хизмат сифатининг пастлиги ва бошқа омиллар сабаб, аҳолининг ўртача умр кечириш ёши эркакларда 41, аёлларда 42 ёшга тушиб қолган. Мамлакат саноати суст ривожланган. Ишлаб чиқариш учун зарур бўлган жамики асбоб-ускуна ва жиҳозлар, ҳатто асосий озиқ-овқат маҳсулотлари ҳам хориждан келтирилади. Аслида

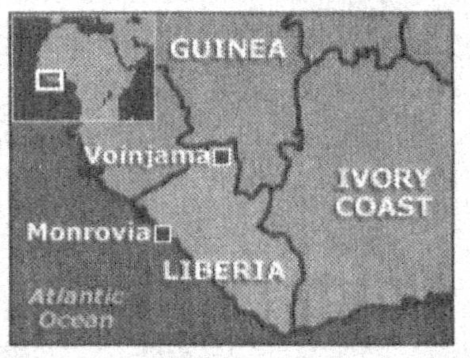

Либерия улкан табиий бойликларга эга. Мамлакат четга олмос, темир рудаси, ёғоч, кофе, какао экспорт қилади. Агар миллий бойликлардан самарали фойдаланилганда, Тейлор юрти аллақачон қашшоқ мамлакатлар рўйхатидан чиқиб кетган бўларди. Бироқ ҳозирги нотинч вазиятда ташқи иқтисодий ҳамкорлик ҳам издан чиққан. Миллий иқтисодиётнинг асосий тармоғи саналган аграр секторда ҳам муаммолар керагидан ортиқ топилади. Иқтисодий, сиёсий, умуман, барча соҳалардаги муаммолар ечими биринчи навбатда мамлакатда барқарорлик ўрнатишга боғлиқ бўлиб қолган.

Кўп минг сонли аҳоли намойишлар ўтказиб, Либерия муаммосини ҳал этишга АҚШнинг аралашишини талаб қилганидан сўнг Вашингтон ҳам ғарбий Африка давлатидаги аҳволга, гарчи Ироқчалик бўлмаса ҳам, жиддийроқ эътибор бера бошлади. Оқ уй томонидан юборилган ўнга яқин мутахассис Монровиядаги вазият билан танишди. Ана шу мутахассислар хулосасидан келиб чиқиб, Қўшма Штатлар раҳбарияти Либерияга оз миқдорда қўшин юборишга қарор қилди. БМТ Бош котиби Кофи Аннаннинг билдиришича, Ғарбий Африка давлатлари иқтисодий ҳамкорлиги (ECOWAS) ташкилотининг бир ярим мингга яқин тинчликпарвар кучлари ҳам яқин кунларда Монровияга киритилади. Аскарлар кириши билан президент Тейлор ҳам истеъфога чиқади. Мамлакатда либерал демократик ислоҳотлар ўтказилади. Хуллас, вазият ижобий томонга ўзгаряпти, дейишга асослар бор.

Собиржон ЁҚУБОВ

Хабар

АҚШ 146 ТА "УАЗ" ТАҚДИМ ЭТДИ

Куни кеча АҚШ элчихонасининг ишончли вакили Дэвид ЭПИТТОН Ўзбекистон Республикаси Давлат чегарасини қўриқлаш ҳамда Давлат Божхона қўмитасига фойдаланиш учун 146 та УАЗ русумли автомашиналарни тақдим этди. Умумий қиймати 800 минг АҚШ долларига тенг бўлган бу машиналарнинг 5 таси "УАЗ-31602" (тўрт ғилдираги ҳам торта олади), 10 таси "УАЗ-3962" (тез тиббий ёрдам учун), 50 таси "УАЗ-33036" (юк учун) ва 76 таси "УАЗ-3153", деб аталади.

Ушбу машиналалар АҚШ Давлат департаменти томонидан молиялаштирилаётган Экспорт назорати ва чегара хавфсизлиги дастури (EXBS) доирасида тақдим этилди.

АҚШнинг Божхона ва Чегарани қўриқлаш агентлиги томонидан амалга оширилаётган EXBS дастури оммавий қирғин қуролларининг тарқалиши, уни етказиш йўллари тизими ва бошқа турдаги қуролларнинг барҳам топишига ёрдам беришни кўзда тутади. Ўзбекистонда мазкур дастур доирасида экспорт назорати соҳасига оид кенг кўламли ёрдам — лицензиялаш, хусусий семинарлар ўтказиш, техник жиҳозлари тақдим этиш ҳамда чегара хавфсизлиги ва ҳуқуқ-тартибот маҳкамалари ва ходимлари учун тренинглар ўтказилади.

2000 йилнинг апрел ойида иш бошлагандан бери EXBS дастури Ўзбекистон ҳукуматига жиҳозлар ва 3,5 миллион доллар АҚШ доллари тақдим этган. Бу йилги жиҳоз ва тренинг тарзида бериладиган ёрдам миқдори 6 миллион АҚШ долларидан зиёд бўлади. Келаси 2 ой давомида бериладиган жиҳозлар қиймати 1,7 миллион АҚШ долларига тенг 3776 та "Матарола" радиоси, 1 миллион 123 минг АҚШ долларига тенг 45 та юк машинаси ва 330 минг АҚШ долларига тенг тунда кўриш жиҳозларидан иборат бўлади. Қиймати 6,5 миллион АҚШ долларига тенг 2 та вертолёт тренажёри ва 5,8 миллион долларга тенг 2 та катер тақдим этилиши режалаштирилмоқда.

Мухбиримиз

Қисмат

ЗАРМИТАНЛИК ЖАВОНМАРД

Зармитанлик Бозор Икромов одамларнинг оғирини енгил қилиб, юрт ишончини оқлашга интилиб яшаган инсонлардан эди. Қизилтепалик қариялар уни шундай эслашади. Аммо мустабид мустамлака тузуми туфайли у ҳақдаги ҳақиқат яқин кунларгача яшириб келинди...

Ўтган асрнинг 20-30-йилларида Зармитан Бухоро вилояти Қизилтепа туманига қарашли қишлоқ эди. Бозор Икромов ана шу қишлоқда 1900 йилда камбағал деҳқон оиласида дунёга келди. Отасидан бор-йўғи битта эшак, битта сигир, ярим таноб ер мерос қолди, холос. Аммо Бозор жуда тиришқоқ, меҳнаткаш бўлиб ўсди. Икки инқилобни кўрди. Хат-саводсиз иш битмаслигини англаб, Бухоро шаҳрига бориб ўқиди. Қисқа муддатли курсни битириб келгач, жамоада фаол иштирок эта бошлади. Уни тез орада "земводхоз" — ер-сув хўжалиги бўлимига ишга олишгач, эртаю кеч далада умр ўтказадиган бўлди. Онаси Шаҳарбону, умр йўлдоши Саломатхон, ўғли Хайрулло, қизалоғи Розия, жияни Бегим Азизова ҳар куни алламаҳалгача ухламай, оби-ёвғонларини асраб, уни пойлаб ўтиришарди. У эса тун қоронғисида уйга қайтар эди. Кўпинча, қаттиқ чарчаганидан овқатланишга ҳам мадори келмай, ухлаб қоларди... Туман ер-сув бўлимида ишлар экан, давлат олиб бораётган сиёсатни синчковлик билан кузатар, баъзан идорага келиб қоладиган "Қизил Ўзбекистон" газетасининг туман мухбири Камолов билан суҳбат қурар, билмаганларини сўраб оларди. Вақт топди дегунча газета ўқир эди.

САГУни битирган Абдураҳим Искандаров туман фирқасига биринчи котиб бўлиб келди-ю, ишлар бошқача бўлиб кетди. Янги раҳбар жамоалар ишини кузатиб, туманнинг паст-баландини ўрганди. Туманнинг оқсашига асосий сабаб, кадрлар ўз ўрнига қўйилмаганлигида, деб билди. Шу сабабли ҳалол, меҳнаткаш, тўғрисўз кишиларни турли лавозимларга қўйди. Бозор Икромовни ер-сув бўлимидан олиб, Қизилтепа туман ижроия қўмитаси раиси этиб тайинлади. У ҳам бу ишга бежиз қўйилмаганини ишчанлиги, инсонпарварлиги билан кўрсатди. Туманнинг барча жамоа хўжалигини баъзан якка ўзи, баъзан Искандаров билан айланиб чиқар, хўжаликларнинг талаб ва эҳтиёжларини ўрганар, қўлидан келганича уларга ёрдамлашар эди.

Котиб Икромовнинг ишчанлигини кўриб, орқада қолаётган Азизобод қишлоқ шўросига қарашли Ваганзи бўлимини ҳам унга топширди. Тезкор вакил сифатида бўлим аҳолисининг талабини эшитар, пахта тайёрлаш мажбуриятини вақтида бажариш учун барча чора-тадбирларни кўришга интиларди. Аммо 1937 йилнинг об-ҳавоси жуда оғир келди. Туман пахтакорлари анча заҳмат чекишди. Азизободнинг ўзи оғир жой; ер ботқоқ, тупроғи ҳам шўр. Ҳамма иш қўл меҳнати билан бажарилади. Ишчи кучи ҳам етишмасди. Ғиждувондан мажбурий кўчириб келтирилган 500 хўжаликдан 300 таси бу жойга кўниколмай қайтиб кетди. Бунинг устига инсоний ҳақ-ҳуқуқлари бузилган кишилар ишлашни хоҳлашмас, шўролар ҳукумати эса об-ҳавонинг нобоплиги, инсоний ҳуқуқларнинг поймол этилгани, техниканинг етишмаслиги билан мутлақо иши йўқ эди. Барчанинг тилида фақат пахта, пахта, план бажариш, рапорт... Бундай сўйламайдиганлару ўйламайдиганлар "ўзгача фикрловчи", "аксилинқилобчи", "босмачи", "босмачиларнинг думи" деб ҳисобланар эди.

Бозор Икромов "камбағал оиласиданман, мен юрт манфаати учун ҳалол ишлаяпман, ҳеч ким мени айбламайди", деб ўйларди. Шу сабабли жамоаларнинг жисмоний қувватини ошириш, маиший шароитини яхшилаш, одамларга эркинлик бериш билан пахта теримини олға силжитиш учун Искандаров кўрсатмаси билан Тошработ қишлоғидан кўчириб келинган меҳнаткашларнинг ҳақ-ҳуқуқини тиклайди. Ҳар жойдан душман, ҳар нарсада аксилинқилобчилик ахтаришга одатланган НКВДчиларга бу ҳол маъқул келармиди, албатта, йўқ. Уларга 1935-1937-йиллардаги пахта планининг бажарилмагани, котибнинг уйига Акмал Икромов, Акбар Исломов каби жумҳурият раҳбарларининг келиб-кетиши катта баҳона бўлди. 1937 йил сентябрь ойи режасини туман бажара олмади. Белгиланган 45 фоиз ўрнига 15,5 фоиз ҳосил олинди. Шу боис туман раҳбар ва ходимлари жавобгарликка тортилди. Улар орасида А. Искандаров, А. Раҳматов, А. Неъматов, Н. Шарипов, Бозор Икромов ва турли лавозимларда ишлаган Қ. Ортиқов, А. Асадов, Ф. Отамуродов аксилинқилобчилик, пахта планини атайлаб бажармаслик — саботаж, миллатчи "Миллий иттиҳод" ташкилотига аъзоликда айбланиб, ҳибсга олинадилар.

НКВДнинг Бухоро сектори ходимлари 1937 йил 30 сентябрда дастлабки терговни ўтказадилар. Уларга "Айблов қарори" ўқиб эшиттирилади. Бозор Икромов қарор билан танишгач, лотин алифбосида "Аксилинқилобчиликни бўйнимга олмайман", деб имзо чекади. Аммо терговчилар халқ орасида душман қиёфасини шакллантиришга эришган эдилар. Унинг устига 27 нафар сохта гувоҳ ҳам тайёрлаб қўйилган эди. Савол-жавоблар наридан-бери ўтказилиб, қўл қўйилса, бас...

Қонун, далил-исбот деган нарсалар тергов, прокуратура ва суд ташкилотлари учун мутлақо ёт эди. Ўша пайтдаги, яъни 1937 йил 30 сентябрда Бозор Икромов билан ўтказилган дастлабки тергов бунга яққол мисол бўла олади.

Савол: "Қизилтепа туманида пахта тайёрлашни саботаж қилган Искандаровнинг яқин дўстларини номма-ном айтиб беринг!"

Жавоб: "Искандаров барча кишилар билан таниш эди! Асосан туман котиби, муовини Раҳматов ва ўз қариндоши Ортиқов билан яқин эди".

Савол: "Искандаровнинг уйига борганингиз терговда аён бўлди, буни тасдиқлайсизми?"

Жавоб: "Искандаров билан алоқамиз иш юзасидан эди, кўпинча ўзаро баҳслашиб қолардик".

Савол: "Айтинг-чи, Искандаров сизни аксилинқилобий ташкилотга қандай аъзо қилди ва қандай топшириқлар берган?"

Жавоб: "Искандаров мени аксилинқилобий ташкилотга аъзо қилмаган ва аксилинқилобий топшириқлар бермаган".

Савол: "Искандаров сизга доимо "туман ходимлари ўз ишларида аҳил ва уюшқоқ бўлишлари керак", демаганми?"

Жавоб: "Искандаров 1935-1937-йиллар мобайнида бундай гапларни айтмаган".

Савол: "1921 йилда аксилинқилобий "Миллий иттиҳод" ташкилотига ким томонидан аъзо қилингансиз?"

Жавоб: "Мен "Миллий иттиҳод"да бўлмаганман ва бундай ташкилот ҳақида тасаввурга ҳам эга эмасман".

Савол: "Миллий иттиҳод"нинг Қизилтепа шўъбаси аъзолари, жумладан, сиз, босмачи тўдаларини ташкил этгансизлар ва уларнинг ёрдамчилари бўлгансизлар. Шахсан сизга бу аксилинқилобий ишни ким топширган?"

Жавоб: "Мен босмачиларнинг ким эканлигини билиш у ёқда турсин, ҳатто уларни кўрмаганман ва ўзим уларга ёрдам берган эмасман".

Савол: "1937 йил сентябрь ойи пахта теримини саботаж қилган гуруҳда бўлиб, теримни барбод қилишни ташкил қилишда ўзингизни айбдор, деб биласизми?"

Жавоб: "Аксилинқилобий гуруҳда бўлмаганман ва пахта теримини саботаж қилиш билан шуғулланган эмасман..."

Савол: "Сиз ёлғон гапиряпсиз... Искандаров бўлим бўйича пахта теримини барбод қилишни шахсан сизга топширган. Буни тан оласизми?"

Жавоб: "Мен вакил бўлган Ваганзи бўлимигина эмас, балки, умуман туман бўйича пахта плани бажарилмади, пахта терими барбод қилинди. Лекин Искандаров менга: "Пахта теримини саботаж қил" деб очиқчасига кўрсатма берган эмас".

Савол: "Демак, Ваганзи бўлими бўйича сентябрь пахта тайёрлаш планини барбод қилишга сизнинг ўзингиз раҳбар экансиз-да, шундайми?"

Жавоб: "Мен саботажга раҳбарлик қилганим йўқ. Пахта плани бажарилмаслигига колхозчиларнинг ишдан совиш кайфияти сабаб. Чунки тайёрлов пункти пишмаган, ҳўл пахтани қабул қилишни хоҳламади."

Савол: "Искандаров нима учун сиз билан бу тўғрида гаплашмади ёки у гапирмаса ҳам сиз унинг кўрсатмасини бажаришингизга ишонар эдими?"

Жавоб: "Мен бундай жиноятга ҳеч қачон рози бўлмаслигимни Искандаров яхши билар эди. Тумандаги аҳвол учун Искандаров ҳам, мен ҳам айбдормиз. Тўғри, Акмал Икромов Искандаровнинг уйига келган эди, агар у меникига келса, мен ҳам унга жой берар эдим".

1937 йил 11-17 октябрь кунлари Ўзбекистон Олий суди Сайёр ҳайъати суд ўтказади. Судда айбдорларнинг айби исботини топмайди. Айбланувчилардан Аҳад Асадов адолатсизликка чидай олмади. МТС директорининг сиёсий ишлари бўйича ўринбосари бўлган бу инсон Икромов ва Искандаров ҳақида дангалига: "... булар ҳеч қандай сўзларни айтишмаган, буларнинг аксилинқилобий сўзлар айтишганини билмайман", — дейди. Бироқ айбланувчининг сўзи бирон марта инобатга олинганми? Икромов ва шериклари Жиноят Кодексининг 62-, 67-, 51-моддалари билан айбландилар. Суднинг ҳукмига қарши Бозор Икромов: "Кўрсатилган моддалар бўйича ўзимни айбдор ҳисобламайман", — дейди мардонавор.

Ҳа, Бозор Икромов ва бошқалар ўзларини айбдор деб тан олмадилар, фақат 27 нафар сохта гувоҳ кўрсатмасидан бошқа бирор далил топилмади. Қаттиқ қўрқув остида гувоҳлик берган кишилар бирон иш қилишга ожиз эдилар. Чунки бор ҳақиқатни айтсалар, ўзлари ҳам қора курсида ўтиришлари ҳеч гап эмас эди. Аммо қўрқув бошқа, бировнинг умрига зомин бўлмоқ бошқа. Тоғ тоғ билан учрашмайди, инсон инсон билан учрашади, дейдилар. Сохта гувоҳлардан Убайдуллаевнинг бошига ҳам Б. Икромовнинг куни тушади. У сургунда юрганда, А. Асадов билан учрашиб қолиб, НКВД ходимларининг қўрқитуви билан ёлғон гувоҳлик берганини айтиб, пушаймон бўлган эди, Бироқ...

Ҳар бир даврнинг ўз ёлғончилари, қаттоллари, маддоҳлари ва ҳақиқатгўйлари бўлади. 27 нафар одам ёлғон гувоҳлик берган бир пайтда Тошкентдан борган оқловчи Йўлдош Тошхўжаев суднинг адолатсизлигидан норози бўлиб, асоссиз ҳукмнинг бекор қилинишини, айбдорларнинг-да озод этилишини қатъий талаб қилади. Аммо уни қувватловчи киши топилмайди. Суд Бозор Икромов, А. Искандаров, А. Раҳматов, А. Неъматов, Н. Шариповни олий жазога, Қ. Ортиқов, А. Асадов, Ф. Отамуродов, Б. Йўлдошевни 10 йилга озодликдан маҳрум этади. Бундай адолатсиз ҳукмга виждонан чидай олмаган Й. Тошхўжаев "Халқлар отаси" номига шикоят юборди. Аммо адолат қарор топиши ўрнига оқловчи ўша пайтдаги адлия комиссарининг ташаббуси билан адвокатлар сафидан ўчирилади.

Пири комиллар замон бундай турмайди, дейишади. Ҳақ гап: замон ҳам, сиёсий тузум ҳам ўзгаради. Бозор Икромов ва унинг ҳамкасблари оқланди. Мустақиллик шарофати билан "Мен ўзимни айбдор деб билмайман", — деган пок, жавонмард инсон ҳақида бор гапни айтишга шароит яратилди.

Бозор Икромовнинг авлодлари қалби пок, мард ва меҳнаткаш боболари билан ҳар қанча фахрлансалар арзийди. Уларнинг бунга тўла ҳақлари бор. Бу — истиқлол берган ҳақ-ҳуқуқдир.

Сирожиддин АҲМАД,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, Қатағон қурбонлари хотирасини абадийлаштириш жамоатчилик комиссиясининг аъзоси

Тақдимот

"ҲИИРАГИ" — МАНГУЛИК ТИМСОЛИ

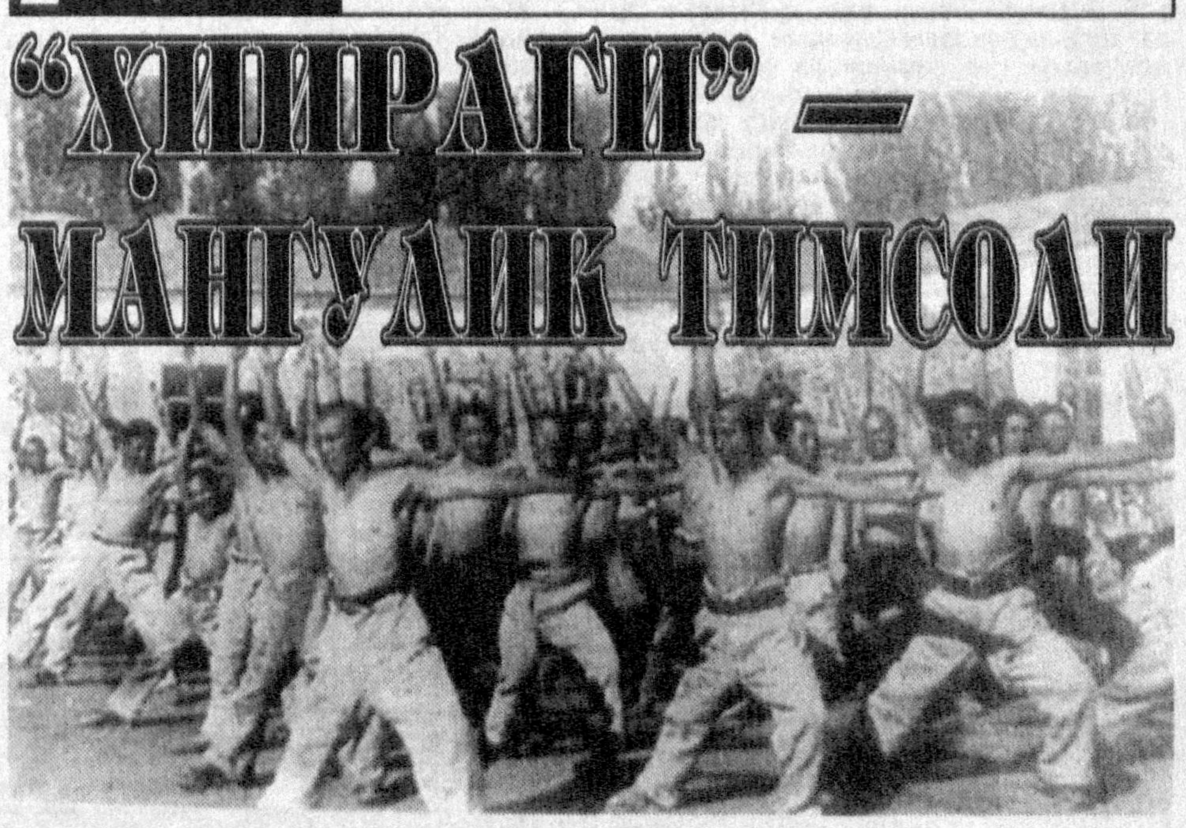

Алишер Навоий номидаги Ўзбек Давлат опера ва балет театрига кириб, қалбингиз кўп бор ҳаяжонга, вужудингиз завқу шавққа тўлган. Бунинг сабаби, биринчидан, ушбу масканда қўйилган ажойиб пьесалар бўлса, иккинчидан, бинонинг томошабин талаби даражасида қурилганлиги ва ҳар жиҳатдан қулайлигидир. Хўш, ана шу муҳташам бинони кимлар бунёд этгани ҳақида эшитганмисиз?

Ўзбекистон-Япония марказида тақдимот маросими бўлиб ўтган "Ҳиираги" деб номланган ҳужжатли фильмдан юқоридаги саволга жавоб олиш мумкин. Ўзбекистон-Япония маркази ҳамда "АЯ" кўп тармоқли хусусий фирмаси ҳамкорлигида, муаллиф Эркин Усмонов сценарийси асосида ишланган фильм Иккинчи жаҳон уруши арафасида асирликка олиниб, Ўзбекистонга жўнатилган Япония фуқаролари, уларнинг тақдири, бунёдкорлик меҳнати ва шу ерда абадий маскан топган сиймоларнинг ёрқин хотирасига бағишланади.

"Ҳиираги" (мангулик) япон халқида ҳамиша мангулик тимсоли сифатида қадрланувчи хушбўй гул номидир.

Келажакда ўн қисмдан иборат бўлиши кутилаётган фильмнинг илк сонини бошдан-оёқ кузатар эканмиз, ижодий гуруҳ раҳбари Жалил Султоновнинг юртимизда бир пайтлар меҳнат қилган япон фуқаролари тўғрисида тўплаган ноёб ҳужжат ва маълумотлари қимматли манбалар эканлигига амин бўламиз.

Тақдимот маросимига йиғилганлар учун фильм ўзбек ва япон тилларида намойиш этилди. Муҳокама жараёнида уни тайёрлашда иштирок этган ижодкорлар фильмнинг тарихий қиммати ва Ўзбекистон-Япония муносабатларини мустаҳкамлашдаги аҳамияти тўғрисида тўхталиб ўтишди.

"Ҳиираги"ни томоша қилган юртдошларимиз ўзлари учун тарихимизнинг янги саҳифасини кашф этган бўлсалар, ажабмас.

Япониялик Кобаяши Юмико фильмдан кейинги ўз ҳаяжонларини бизга шундай изҳор этди:

— Мен жуда хурсандман, фильм орқали кўплаб юртдошларим, уларнинг уруш йилларида ва ундан кейин Ўзбекистонда кечган ҳаёти тўғрисида маълумотга эга бўлдим. Япон аскарларининг хотирасига бағишлаб тайёрланган ушбу фильмни япон халқига бўлган ҳурмат ва эътибор сифатида қабул қиламан. Уни тайёрлаган барча ижодкорларга ўз миннатдорчилигимни билдираман.

Зебо НАМОЗОВА

✓ Маънавият

Аёл... Тангри яратган мўъжизалардан бири.

Аллоҳ инсонни, шу жумладан, аёлни мукаррам қилиб яратди. Унинг меҳру оқилалиги шарафига тарих ғилдираги ўз изидан чиқиб кетмаганлиги бўлса, ажабмас.

Мукаррама аёлларнинг бири Осиё тимсолида Мусо алайҳиссаломга мурувват кўрсатган бўлса, яна бири поклик тимсоли ҳазрати Марям сиймосида Исо алайҳиссаломни вояга етказди. Яна бири ҳазрати Омина тимсолида бутун олам фахри Пайғамбаримиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни ёруғ дунё жамолини кўра олиш бахтига муяссар қилган бўлса, яна бири Хадича онамиз тимсолида ислом билан илк мушарраф бўлган ва мушрикларнинг беҳисоб азиятларидан жафо чеккан Ҳазрати Расулуллоҳга маънавий кўмак берди. Уларнинг яна бири эса Фотимаи Заҳро тимсолида Расулуллоҳ (с.а.в.)нинг сурати сийратларини ўзида мужассам этиб, Пайғамбаримиз насалларини давомчилари бўлди.

ИЛМ ВА АЁЛ

Орадан йиллар ўтди. Даврнинг ўтиши аёлларнинг ижтимоий ҳаётдаги, илм оламидаги ўз мавқеларини сақлаб туришларига монелик қилолмади. Қолаверса, инсоният тарихининг ҳамма даврларида аёллар жисму жонлари эркаклардан кўра нозикроқ ва заифроқ бўлишига қарамай, ақлу заковат, фаҳму фаросатда улардан қолишмасликларини, балки садоқатда, назокатда улардан устун эканликларини исботлаб келдилар.

Ана шундай аёллардан бири туркий халқларнинг фарзанди Элтутмиш ҳоқонлигидаги (XIII аср) Деҳли султонлигида туғилган Султон Розия эди. Султон Элтутмиш ҳаётининг сўнгида салтанатига валиаҳдликка қизи Розияни белгилайди. Унинг бу ишига ажабланган вазирлар ва амирларга султон тушунтиради: "Ўғилларим маишатбозликка берилган, ўз роҳат-фароғатларини ўйлайди. Қизим Розия эса жасур жангчи, адолатпеша, халқпарвар, давлат ишларига салоҳиятли ва доно".

1232 йилда Султон Элтутмиш вафот этиб, унинг ўғиллари ўртасида тахт учун кураш бошланади. Отаси тахтига ўтирган Рукниддин иродасиз, маишатпараст, давлат ишларига уқувсиз эди. Бундан норози бўлган қўшин исён кўтаради ва тахтга Розияни ўтқазадилар. Тахт соҳибаси бўлган Розия отаси Шамсуддин Элтутмиш давридаги энг яхши анъаналарни тиклади, мамлакатни адолатли қонунлар асосида бошқарди, халққа ғамхўрлик қилди. У "Розият ад-дунё ад-дин" ("Олам ва дин севгилиси" ва "Билқиси жаҳон") деб ном чиқарди.

Замондошларининг хабар беришларича, Розия ниҳоятда нозиктаъб шоира ҳам бўлган. У ғазалларини Ширин Деҳлавий ёки Ширин Ғурий тахаллуслари билан ёзган.

Дунёда мавжуд бўлган инсонларнинг ярмидан кўпи аёллардир. Аёллари тарбияли ва илмли бўлган миллатнинг болалари ҳам тараққиётга интилувчан, миллатпарвар ва шижоатли бўлиб етишадилар.

Бугунги кунда ҳам Имом Бухорийлар, Форобийлар, Навоийлар туғилишини истаймиз. Лекин бир нарсани ёддан чиқармаслигимиз лозимки, ***буюк инсонларни буюк оналар тарбиялайдилар.***

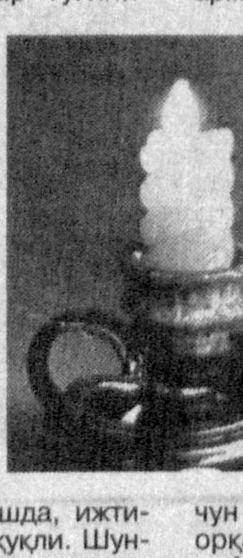

Миллатни хор ва тараққиётдан ортда қолдирадиган нарса битта — ***у ҳам бўлса, миллат оналарининг илмсизлиги ва ҳаракатсизлигидир.***

Шунинг учун ҳам ислом илм олишни эркак ва аёлга баробар буюради: ***"Илм ўрганиш ҳар бир мусулмон эр ва муслима аёл учун фарз".***

Биз тараққиёт даврида яшаяпмиз. Бугун оилада ва ишда, ижтимоий ҳаётда эр ва аёл тенг ҳуқуқли. Шундай эмасми? Лекин тенг ҳуқуқлилик эр ва аёлнинг оиладаги ўрнини алмаштирмаслигини, ҳар кимнинг ўз ўрни борлигини, оиладаги отанинг мавқеини, обрўсини таъминлаш исломдаги аёлнинг зиммасидаги бурчларидан биридир.

Оилада эр ва аёлнинг ҳуқуқи ҳақида сўз кетганда, исломда аёлнинг ҳуқуқи қандай деган ҳақли савол туғилади. Бунга қуйидаги оят жавоб бўла олади:

"Яхши амалларда улар (аёллар) учун зиммаларидаги эрлари олдидаги бурчлари баробарида ҳуқуқлари ҳам бор" (Бақара сураси, 228-оят). Яъни эр ва хотиннинг оилавий ҳаётдаги бурч ва ҳуқуқлари тенг бўлиб, фақат эрнинг имтиёзи унинг оила бошлиғи эканлигидадир.

Аёллар учун улуғ марҳамат! Лекин исломдаги аёл ўз ҳуқуқини англаб олдими, бурчини ҳам унутмайди. Ана шу бурчга масъуллик уни эри билан ҳуқуқ талашмасликка, аксинча Қуръон таълим берган равишдаги онгли итоатга ундайди. Натижада у янада шарафли, янада улуғвор бўлади.

Ислом аёлни шунчалар юксакка кўтариб, эҳтиромга сазовор этган экан, нечун у ўзи ҳақидаги бундай гаплардан бехабар ўтиши керак? Ёки қуйидаги ҳадисни ўқиган аёлнинг боши осмонга етмасмикан: ***"Сизнинг яхшиларингиз ўз аҳли аёлига яхши бўлганингиздир. Мен ҳам ўз аҳли аёлимга яхшилик қилувчиларданман".***

Ислом аёлларни бежиз илмга ташвиқ этмаган. Ўзи ҳақидаги ана шундай муждалардан бехабар ўтган аёлни дунёдан армонсиз ўтди, дея оласизми? Йўқ, албатта.

Инсонни дунёда ҳеч нарса хушхабарчалик қувонтиролмайди. Илмдан баҳраманд аёлда бундай имкониятлар чексиз. Энди аёл нечун ўз имкониятларидан фойдаланмасин?!

Ўзи ҳақидаги мана шундай муждалардан хабардор аёлнинг қуйидагича мулоҳаза юритиши табиий: "Бугунги кунда ҳадислар даражасида аёлни ҳурматлаган низомни ривожланган Европа мамлакатларидан ҳам топиш мушкул". Ана шу кайфиятдаги аёл ўз шукронасини нечун ўз Ватани равнақига ҳисса қўшиш орқали ифодаламасин!

Мозийга қайтиб иш кўриш хайрли дейдилар (А. Қодирий). Биз шу ўринда тарихимиз саҳифаларида ёрқин из қолдирган, "Олой маликаси" дея номи тилларда достон бўлган аёл — Қурбонжон додҳо жасорати ҳақида тўхталмоқчимиз.

Қурбонжон додҳога (XIX аср) Моди қишлоғи (Ўш шаҳридан 12 км. масофада жойлашган) ватан эди. Унинг эри Олойда истиқомат қиладиган Олимбек Ҳасанбий ўғли давлат ишларида ишлаб, Қўқон хонларидан Шоҳмуроднинг биринчи вазири бўлиб ҳам фаолият олиб борган. Эри боис Қурбонжон ўлканинг сиёсий, ички ва ташқи вазиятидан хабардор бўлган. Ҳатто эрига маслаҳатчи ҳам бўлган. Кейинчалик Қурбонжон ўзининг оқилона сиёсати туфайли Фарғона водийси, Олой ва Помир, ҳатто Шарқий Туркистонда яшайдиган мусулмон халқ ва элатлар тақдиридан хабардор бўлган. Бухоро амири Музаффар 1865 йил Худоёрхон билан Моди қишлоғига келиб, бек ва амалдорлар гувоҳлигида Қурбонжонга "додҳо" номини, шайхул-ислом ўз фатвосини берган. Шундай қилиб, додҳо унвонини Туркистон тарихида аёллардан илк бор Қурбонжон олган ва у 40 йил Олой музофотида додҳолик қилган. У жасорату заковат, улкан салоҳият эгаси эканлиги билан халқ орасида обрў қозонган.

Чор Россияси Туркистоннинг кўп жойларида ўз ҳукмини ўтказиб, Қўқон хонлиги ва Фарғона водийси ҳам эгалланиб, музофот генерал Скобелев томонидан идора қилинаётган бир даврда ҳам водийнинг шарқий сарҳадлари ва Олой Қурбонжон додҳо тасарруфида бўлган. Шу билан бирга чор Россияси зулмига қарши XIX асрнинг 70-йилларидан водийнинг турли жойларида халқ қўзғолонлари бошланган. Қурбонжон ва унинг ўғиллари қўзғолончилар билан биргаликда истибдодга қарши кураш олиб бордилар. Қурбонжон додҳо ўз ақл-заковати ва уста дипломатлиги билан генерал Скобелевни лол қолдиради.

Қурбонжон додҳо она сифатида ҳам мислсиз жасур ўғиллар тарбиялади. Унинг ўғиллари Абдуллабек, Маҳмудбек, Ҳасанбек, Ботирбек, Қамчибеклар қаҳрамонликда, садоқатда, мардликда оналарига муносиб ўғил бўлиб етишдилар ва оналарининг халқ озодлиги, мустақиллиги йўлидаги фаолиятида суянч бўлдилар.

Хуллас, додҳо аёл ва унинг ўғиллари узоқ вақт Русия мустамлакачиларига қарши курашдилар ва авлодлар таҳсинига сазовор бўлдилар.

Ислом аёлни улуғлайди, илмни шарафлайди. Шу ўринда яна бир ҳадиси шарифни эсга олмоқчимиз. Аллоҳ Таоло Иброҳим (а.с.)га бундай ваҳий этади: ***"Ё Иброҳим! Шубҳа йўқки, Мен ҳақиқатан олимман, илм соҳибларини эса севаман".*** Тарихда шундай аёллар ўтганки, улардаги улуғликка муносиб бўла олиш масъулияти, аёлларга хос муҳаббат алломалару даҳоларни тарбиялаш кўринишида намоён бўлганига амин бўласиз. Масалан, ислом оламининг ёруғ юлдузларидан ҳисобланган, юздан ортиқ асар ва "Тафсири Жалолайн"дек жаҳоний аҳамиятга молик бўлган китоб муаллифи Имом Суйютий — Жалолиддин Абулфазл Абдураҳмон бин Муҳаммад (829 ҳижрий санада туғилган) нинг номлари Ғарбу Шарқда машҳур. Лекин у кишини шу даражага етказган, илму фазл аҳли сафига қўшган устозлари ҳақида кўпчилигимиз етарли даражада хабардор эмасмиз. Шу ўринда Имом Суйютийнинг муҳтарама устозларидан айримларининг (улар 15 нафардан ортиқ) номларини келтирамиз:

1. Осия бинти Жоруллоҳ бин Солиҳ бин ал-Мансур (797 ҳижрийда туғилган). Машҳур муҳаддиса бўлган бу аёл Имом Суйютийга ҳадис илмидан дарс берган.

2. Уммат ул-азиз бинти Муҳаммад бин Юнус ал-Анбобий. Имом Суйютийнинг шайхаси бўлган. Имом ундан ҳадис илми ва бошқа илмларни ўрганган.

3. Уммат ул-холиқ бинти Абдуллатиф бинти Сиддиқ бин Авзул — Муновий (вафоти ҳижрий 902 санада). Муҳаддиса ва шоира бўлган бу аёлдан Имом Суйютий ҳадис илмини ўрганган.

4. Ҳадича бинти Шаҳобиддин Аҳмад бин Халаф бин Абдулазиз бин Бадр ал-Ҳусайний (799 ҳижрий санада туғилган). Илми ҳадисда уқуви баланд бўлган бу аёл Имом Суйютийнинг шайхасидир.

5. София бинти Ёқут ал-Ҳабаший (ҳижрий 804 санада туғилган). Машҳур муҳаддиса бўлган бу аёл Имом Суйютийга ҳадис илмидан устозлик қилган.

Худди шунингдек, Ибн Ҳажар Асқалонийнинг ҳам шу даражада етук олим бўлиб етишишида аёл устозларининг хизматлари катта. Бу ўринда уларнинг номларини келтирмадик.

Пайғамбаримиз Расулуллоҳ (с.а.в.) "Ҳужжат ул-видоъ"да сўйлаган хутбаларида эркакларга қарата бундай деган эдилар: "... ***Хотинларингизни сиз Аллоҳ Таолонинг омонати қилиб олдингиз!..."*** Исломдаги эр ана шу омонатга хиёнат қилмайди. Уни эъзозлайди, асрайди.

Аёлга бўлган эҳтиром турли даврларда турлича ифодаланиб келинди. Амир Темур ўз эҳтиромини гўзал обидаларни қурдириш орқали ифодалаган бўлса, Алишер Навоий шеърлари, достонлари билан, Заҳириддин Муҳаммад Бобур ва Шоҳжаҳонлар эҳтиромларини Ҳашт биҳишту Тожмаҳал тимсолида ифодаладилар. Хуллас, аждодларимизнинг бу борадаги фаолиятлари аёлга етук маданий муносабатнинг кўзгуси бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади, иншаАЛЛОҲ.

Валлоҳу аълам биссаваб.

Марям ЭШМУҲАММЕДОВА

Паризодеки мушкин зулфи жоним мустаманд этмиш,
Малойик қушларин ул ҳалқа мўлар бирла банд этмиш.

Алишер НАВОИЙ

10

ПАРИЗОД

✓ Табобат

ДАРДНИ БЕРГАН...

Эл аро шундай нақл бор: "Боши оғримаганнинг олдида бошим оғриди демагин". Дарҳақиқат, бемор ўз оғриқларини ҳис қиладиган, дардларига малҳам бўладиган инсонга эҳтиёж сезади. Ана шу туйғу уни табибнинг ҳузурига етаклаб боради.

Тўйтепа туманининг Чиғириқ қўрғонида Фотима исмли аёл бор. Фотима опанинг элга кўрсатаётган хизматини кўриб, уни аёлларнинг марди дейиш мумкин...

Савол бериш учун юзланар эканмиз, табибнинг ўзи сўз бошлаб қолди.

— 12 йилдан буён касаллар учун эшигим очиқ. Авваллари қўни-қўшни, қариндош-уруғларни даволадим. Сўнгра-сўнгра шифо топганлар даво излаб юрганларни етаклаб келаверишди. Аслида дардни ҳам, давони ҳам Аллоҳ беради, мен бир сабабчиман, холос.

— Фотима опа, ўтўланлар бир қараганда қўй-қўзиларнинг ризқи бўлиб кўринади. Аммо билган одамга гиёҳларда шифобахш хислат кўп экан-да. Доривор ўсимликларни қўллашда қайси манбаларга асосланасиз?

— Абу Али Ибн Сино бобомизнинг тиббиётга оид деярли барча китобларига асосланамиз. Китобларимиз рус тилида нашр бўлгани учун турмуш ўртоғим кўмаклашадилар. Ўсимлик дунёси бой дунё. 138 оилага мансуб 4230 хилдаги гиёҳлар мавжуд. Шундан Ўзбекистонда 577 турдаги шифобахш ўтлар ўсади. Тошкент вилоятида май ойидан октябрь ойигача доривор ўсимликлар йиғиб-териб олинади.

Биз эса ҳар бир беморга унинг ёши, хасталиги, мижозига қараб алоҳида-алоҳида идишларда дори тайёрлаймиз. Энг аввало Қуръон суралари-ю оятлар шифо.

— Устоз ва шогирдлик табобатда қандай ўрин тутади?

— Айримлар мени шогирдликка олинг, деб келишади. Гап қизғанишда эмас, аммо Худо юқтирган хислати бўлмаса табибликни ўрганиш амримаҳол. Худди оддий одамга шоирликни, ширали овози бўлмагунча ҳофизликни ўргатиб бўлмаганидай гап.

— Бир саволимиз бор-у, ийманиб турибмиз...

— Бу саволни кўп сўрашган. Ҳамма ҳам шифо топиб кетадими, демоқчисиз. Тўғри, ихлоси бўлмаганни даволаб бўлмайди. "Ихлос — халос" дейишади-ку. Бемор табиб билан ёнма-ён турса, касалликни енгади. Камдан-кам ҳолларда ихлоссиз кишилар, синаб кўришга келганлар бўлади. Уларнинг ўзига очиқ айтаман, яхши сўз билан тушунтираман. Бошқалар, Худога шукр, шифо топиб кетадилар.

Бир воқеани айтиб берай. Бир келин келди, фарзандсизликдан шикояти бор экан. Ўзининг ихлоси бор. Гиёҳлардан дори тайёрлаб бердик. Аммо турмуш ўртоғи дорини қайтариб бериб, табибингга ишонмайман, дебди, олиб келди. Менинг эса, дилим оғриди, кўнгил оғритиш Каъбани бузишдан оғир дейишади-ку. Келинга айтган гапим шу бўлди — уйимдан чиққан нарсани қайтиб олмайман. Хоҳланг ичинг, хоҳланг тўкиб ташланг...

Уч ой ўтгач, ўша келин узр сўраб келди. Дориларни тўкишга кўзи қиймай ичган экан, Аллоҳ фарзанд ато этибди.

Фотима опани бир неча бор кузатдим. Ҳар бир беморга 20-30 дақиқа вақт ажратади. Табиатан табассумга бой, масъум чеҳраси хасталарни текшираётганда бирдан жиддий тортади. Бу борлиқдан узилгандай, атрофдаги овозларни эшитмаётгандай бутун диққат-эътиборини беморига қаратади. Ўнг томонга боқиб, бир нуқтага тикилиб қолади. Табиблик масъулиятини чуқур ҳис қилади.

Фотима опа фазилатли, камтар табиб экан. Зотан, ҳар бир хислат камтарлик ила камолга етиб бораверади.

Гулзебо ИБРОҲИМОВА

✓ Фаолият

ВАСИЛАНИНГ «БЕГОЙИМ»И

Наманганда тадбиркор ва ишбилармон аёлларнинг "Бегойим" газетаси нашр этила бошланганига бир ярим йил бўлди. Бу газетанинг нафақат Наманганда, балки Фарғона водийсида, ҳатто пойтахтимиз Тошкентда ҳам ўз мухлислари бор. Газетага иқтидорли ижодкор Васила Турдибоева муҳаррирлик қилади.

Тошкент Давлат Университетининг филология факультетини имтиёзли диплом билан тамомлаган қирғизистонлик бу қиз Косонсойдаги касб-ҳунар мактабларининг бирида ўз меҳнат фаолиятини бошлаган эди. Ижодга, санъатга иштиёқмандлик Василани кўп ўтмай вилоят "Наманган ҳақиқати" газетасига етаклаб келди. У бу ерда Ғуломжон Акбаров, Фарҳод Йўлчиев, Аҳмад Турсун каби таниқли журналистлардан газетачилик сирларини ўрганди.

Васила Турдибоевадаги ижодга интилишдан ташқари ташкилотчилик, одамлар билан тез чиқишиб кетиш фазилатини илғаган газета муҳаррири, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Фарҳод Йўлчиев (Аллоҳ раҳмат қилсин!) Василани "Наманган ҳақиқати" газетасининг илова нашри — "Тадбиркор" газетасига масъул қилиб қўйди.

— Ана шу газета ташвишлари билан елиб-югуриб юриб, вилоятимизнинг жуда кўп тадбиркор, ишбилармон кишилари билан танишдим, — дея эслайди ўша кунларни Васила, — улар орасида ҳам рўзғорни, ҳам ўз касбини қойиллатиш билан бирга ўз ташаббускорлиги, бунёдкорлиги билан жамият ривожига муносиб ҳисса қўшаётган опа-сингилларимиз ҳам оз эмасди. Уларнинг ғайрат-шижоатини кузатиб, ана шу тадбиркор, ишбилармон аёллар ҳаётини акс эттирувчи бир газета ташкил этсам, деган фикр туғилди ва устозим Аҳмад Турсундан бу ҳақда маслаҳат сўрадим.

Васила устоз далдаси билан янги газета лойиҳасини, Низомини тайёрлади. Ва рўйхатдан ўтказди.

— Газетани нима деб номлаш ҳақида узоқ ўйладим, охири ўзим "Ёшлар" телеканалида ҳар бир чиқишини орзиқиб кутиб, мириқиб томоша қиладиганим "Бегойим" кўрсатувини эсладим-да, шу заҳоти Тошкентга қўнғироқ қилиб, кўрсатув бошловчиси Нилуфар Умрзоқовани излаб топдим.

— Сизнинг кўрсатувингизнинг мухлисиман, Наманганда тадбиркор ва ишбилармон аёллар ҳаётини ёритувчи бир газета ташкил қилаётган эдик. Шуни сизнинг "Бегойим"ингизга ҳавас қилиб, "Бегойим" деб номласам...

Нилуфар мен ўйлагандан-да бағри кенг, дилкаш, дилбар қиз экан. "Вой, жудаям яхши бўлади. Шу ном сизга маъқул келгани учун раҳмат. Биз ҳам қараб турмаймиз. Қўлимиздан келганча ёрдам берамиз!" деди.

— Шу баҳонада газетага муносиб, чиройли ном топиш билан бирга Тошкентдан яхши бир дугона орттирдим, — дейди Васила.

Илк сони икки минг нусхада чиққан "Бегойим" газетаси ўтган қисқа давр ичида ўз ўқувчисини топди, эътибор қозонди. Бугунда бу газета ойига икки бора беш минг нусхада чоп этиляпти.

... Куни кеча Василани ҳаяжон ва тараддудда кўрдим.

— Мени табрикланг, Тошкентга кетяпман! — дейди у, сўнг шодон кулиб изоҳ беради, — дугонам Нилуфардан ажойиб фикр чиқди. "Бегойим"ни республика тадбиркор аёллари газетасига айлантириб, уни мамлакат миқёсида тарқатмоқчимиз.

Василани навбатдаги ижодий муваффақияти билан юракдан табрикладим.

Ортиқали НОМОЗОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист

✓ Огоҳ!

БОТИНДА ҲАЁ БЎЛСА, НУРЛАНАР ЗОҲИР

"Аёлларни фақат карамли кишиларгина ҳурмат қилади, уларни фақат безориларгина хафа қилади".

(Ҳадис)

Кунлар иссиқ бўлгани боис, қаерга қараманг, ташқи гўзалликка муккасидан кетиб, беҳаёларча кийинган жувонларни, ёш йигит-қизларни кўрасиз. Аллоҳга беадад шукрлар бўлсинки, Қуръон оятлари, ҳадиси шарифлар бизларни мана шундай нопокликлардан қандай қилиб қочиш кераклиги ҳақида таълим беради. Жумладан, Нур сураси, 30-оят(мазмуни)да: **"(Эй, Муҳаммад), мўминларга айтинг, кўзларини (номаҳрам аёлларга тикишдан) тўссинлар ва авратларини (ҳаромдан) сақласинлар! Мана шу улар учун энг тоза (йўлдир). Албатта Аллоҳ улар қилаётган ҳунарлардан хабардордир",** дея огоҳлантиради. Ибн Масъуддан ривоят қилинган ҳадиси қудсийда эса: "Албатта, (номаҳрамларга) назар солиш иблиснинг заҳарланган ўқларидан биридир. Ким Мендан қўрқиб, у (назар)ни тарк этса, бадалига бир иймон бераманки, қалбида унинг ҳаловатини топади".

Лекин ҳозирги давр баъзи эркакларининг қизлар ва аёлларга нисбатан назарларини ижобий, деб баҳолайсизми? Кўпчилик аёллар уларни ота, ака ёхуд ука ўрнида кўриб ҳурмат бажо келтиришлари мумкин. Аммо улар-чи?.. Нафс ва ақлларини тарозига қўйсалар қани, қайси бирининг тоши оғир келар экан?

Шу ўринда бир мисол келтирмоқчимиз:

Бир йигит ўрнидан туриб Пайғамбаримиз (с.а.в.) га:

— Ё Расулуллоҳ, зино қилишимга рухсат беринг? — дебди. Саҳобаи киром ғазабланиб турганда, Расулуллоҳ (с.а.в.) уни "Кел, бу ерга ўтир", деб қаршиларига ўтирғизибдилар ва ундан сўрабдилар:

— Сен онанг билан биров зино қилса, рози бўласанми?

— Йўқ!

— Уйлансанг, хотининг билан биров зино қилса-чи?

— Йўқ!

— Қизинг билан биров зино қилса, рози бўласанми?

— Йўқ.

— Сен зино қилмоқчи бўлган аёл ҳам кимнингдир хотини, онаси ё қизи бўлади. Бошқа бир киши бўлиши мумкин эмас, тўғрими?

— Худди шундай, ё Расулуллоҳ (с.а.в.).

— Унда нима дейсан?

— Мени авф этинг, тавба қилдим, ё Расулуллоҳ (с.а.в.) Бўлди, бу ишни қилмайман, — деб уйига қайтибди.

Бир аёлнинг шаънини ҳимоя қилиш, яъни унга зино кўзи билан қарамаслик наинки ўз ҳаётини, балки жамиятни ҳам нопокликдан асрайди. Ахир, хотин-қизларни улар авайламаса, ким авайлайди? Қолаверса, уларни шундай алфозда қўйиб қўйган эркакларнинг ғурури қаерда? Аҳмад Яссавий ҳазратлари айтадилар: **"Ибодат яхши жамият яратмоқ учундир".**

Карамли инсонлар кўпайсин, зора улардаги ғурур қизлари ё опа-сингил ёхуд оилаларини бундайин нопокликдан қайтарса...

Лола НАСРУЛЛОҲ

✓ Баҳс

КИМ ҚАНДАЙ ТУШУНАДИ?

Бахт тўғрисида ҳар инсоннинг ўз қарашлари бор. Жумладан, аёлнинг бахтини ҳам онахону опа-сингилларимиз турлича таърифлашади, турлича орзу қилишади. Шундай экан, бугунги замондош паризодларимиз "Аёлнинг бахти" деганда нимани тушунишади. Келинг, уларнинг фикрларига қулоқ тутайлик.

Мастура ХАЙРУЛЛАЕВА, Шарқшунослик институти илмий ходими:

— Аёл бахти — унинг жамиятда тутган ўрни ва жамият учун келтирган фойдаси билан ҳам белгиланади. Аёл хоҳ олима бўлсин, хоҳ мураббий, хоҳ тикувчи, хоҳ уй бекаси бўлсин, унинг ўрнини ҳеч ким билан алмаштириб бўлмайди. Аёл киши ўзининг уддабуронлиги, илми, ақлу заковати билангина бахтга эришади. Қолаверса, қайнона-қайнотасининг хизматини қилиб, уларнинг дуоларини олишда ҳам ҳикмат кўп.

Ойдин ҲОЖИЕВА:

— Аёл бахти бормикан, ўзи?!... (телефон орқали)

Қутлибека РАҲИМБОЕВА, шоира:

— Мен аёл бахтини аввало муҳаббатда кўраман. Муҳаббат билан аёлнинг ташқи дунёсигина эмас, балки ички олами ҳам гўзалдир. У ҳар қандай бахтни яратишда аввало ўз муҳаббатига суянади. Шу билан бирга муҳаббати асосида болаларини тарбиялайди, меҳр беради, ватанига хизмат қилади.

Муҳаббат ТЎРАЕВА, Республикада хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси:

— Аёл бахти турмуш ўртоғининг ислом динини ниҳоятда чуқур билиб, унга амал қилганлигида деб биламан. Ўшандагина аёл эъзозланади.

Шаҳноза ЭРГАШЕВА, талаба:

— Аёл бахти ҳамиша кимгадир кераклигингни ҳис этиб яшашда, ватан корига ярайдиган комил фарзандларни вояга етказишда. Аёлларимизга ҳаё, ибо, илм доимо ҳамроҳ бўлса, уларнинг бахти тўкис ва, албатта, мустаҳкам бўлади, деб ўйлайман.

Муҳтарама газетхон! Сизнингча "Аёлнинг бахти нимада?" Фикрларингизни кутамиз.

Оққа кўчирувчилар:
Зебо НАМОЗОВА,
Наргиза АБДУҒАФФОРОВА

Саҳифа материалларини Иноят УБАЙДУЛЛАЕВА тайёрлади

Voice of America
Америка овози
www. voanews. com/uzbek

- *Дунё хабарлари*
- *Америка ҳаётидан лавҳалар*
- *Қўшма Штатлар сиёсати, иқтисоди, маданияти ва маърифатининг турли қирраларини акс эттирган маълумотлар*
- *Америка ва дунё жамоатчилигини боғловчи қадриятлар*
- *АҚШ ва Марказий Осиё муносабатлари*
- *Вашингтон-Тошкент алоқалари*
- *Демократия ва инсон ҳуқуқлари борасидаги жараёнлар*
- *Терроризмга қарши кураш босқичлари*
- *Дунёдаги долзарб воқеаларга Вашингтондан назар*

Буларнинг ҳаммаси "Америка овози" радиосининг ўзбек тилида ҳавога узатиладиган дастурларида

Эшиттиришларимиз ҳар куни алоҳида-алоҳида дастурлар ҳолида Тошкент вақти билан 17.30-18.00 ва 20.00-20.30 оралиғида эфирга узатилади.

«Америка овози»
радиосини қисқа тўлқин — УКВ
17.30-18.00 да 15470, 17555, 17730 kHzда 19 ва 16 метрларда;
20.00-20.30 да 7295, 9745, 15255 kHzда 41, 31 ва 19,
шунингдек, Душанбе атрофида ўрта тўлқин 1143 килогерцда ва Ўш минтақасида FM 103,2 метрларда тинглаш мумкин.

VOA

МУРОЖААТ УЧУН
VOA UZBEK SERVICE Independence Avenue SW, Room # 2141, Washington, DC 20237, USA
Tel: (202)6197566, (202)6190368, fax: (202)2603498, (202)6190368
uzbek@voanews.com

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁРОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот ва ахборот агентлигида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 41-49-91. Тел: 41-52-72, 144-25-06.

Индекс:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Муҳиддин АБДУРАСУЛОВ
Ⓡ — тижорат белгиси.

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 515
Адади: 3047

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

«Hurriyat» kompyuter markazida Jamshed TOG'AEV tomonidan sahifalandi.